

Parametrik Sigorta Sözleşmeleri (Gösterge Temelli Sigorta Sözleşmeleri)

Parametrische Versicherungsverträge (Index-Basierte Versicherungsverträge)

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Batuhan Oyal*

ÖZ

Parametrik sigorta sözleşmesi, belirli bir prim karşılığında, ölçülebilir ve manipüle edilemeyen bir göstergenin belirlenen eşiği aşması durumunda sigorta tazminatının ödenmesini öngören bir sözleşmedir. Sigorta tazminatı ödeme borcu, klasik zarar sigortalarının aksine, sigorta zararının miktarına bakılmaksızın belirli bir tetikleyiciye bağlı olarak gerçekleştirilir. Taraflarca manipüle edilmesi mümkün olmayan, hava veya doğa olayları gibi objektif ve matematiksel verilerle ifade edilebilen değerler, tetikleyici gösterge olarak kullanılır. Parametrik sigortanın avantajları arasında, geniş çaplı risklerin sigortalanabilir olması, işlemlerin daha sade ve şeffaf olması, tazminata hızlı erişim sağlanması ve ahlakî tehlikenin minimize edilmesi sayılabilir. Ancak, tetikleyici verilerin toplanması için gereken altyapı maliyetleri ve baz risk (fiili tazminat ödemesi ile gerçek zarar arasındaki tutarsızlık) gibi dezavantajları da vardır. Bu çalışmada, öncelikle parametrik sigorta sözleşmelerinin işleyişi ve tanımına yer verilmiş, daha sonra bu sözleşmelerin hukukî niteliğinin tespitine ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuştur. Ayrıca bu tür sözleşmelerin Türk Ticaret Kanunu hükümleri kapsamında özellikle sigortalanabilir menfaat ve zenginleşme yasağı ilkesi bakımından

* Türk Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı
Doktor Öğretim Üyesi (oyal@tau.edu.tr). ORCID: 0000-0002-3055-5870.

geçerli olup olmadığı incelenmiş ve uygulamada parametrik sigorta sözleşmelerinde dikkat edilmesi gereken hususlar irdelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: *Parametrik sigorta, gösterge temelli sigorta, zenginleşme yasağı, sigortalanabilir menfaat, baz risk*

Parametric Insurance Contracts (Index-Based Insurance Contracts)

ABSTRACT

A parametric insurance contract is an agreement that provides for the payment of insurance compensation in exchange for a certain premium, triggered when a measurable and non-manipulable indicator exceeds a predetermined threshold. Unlike traditional indemnity insurance, the obligation to pay insurance compensation is based on a specific trigger rather than the amount of actual loss incurred. Objective and mathematically expressible values, such as weather or natural events that cannot be manipulated by the parties, are used as trigger indicators. The advantages of parametric insurance include the insurability of large-scale risks, a simpler and more transparent process, quick access to compensation, and the minimization of moral hazard. However, there are disadvantages such as the costs associated with establishing the necessary infrastructure for collecting trigger data and basis risk (the discrepancy between the actual compensation paid and the actual loss suffered). This study first explains the functioning and definition of parametric insurance contracts and then evaluates their legal nature. Additionally, it examines whether such contracts comply with the provisions of the Turkish Commercial Code, particularly in terms of insurable interest and the principle of indemnity. The study also addresses practical considerations for parametric insurance contracts.

Keywords: *Parametric insurance, index-based insurance, the principle of indemnity, insurable interest, basis risk*

GİRİŞ

Küresel ısınma nedeniyle şiddeti ve sıklığı artan doğal afetlerin yarattığı yıkıcı etkinin

en süratli şekilde giderilmesi, bunun için de sigorta tazminatına erişimin kolay ve hızlı gerçekleşmesi gerekmektedir. Mal sigortalarında geçerli olan tazmin ilkesi ve sigorta sözleşmesinde soyut olarak ifade edilen rizikonun kapsamı konusunda çıkan uyuşmazlıklar, ortaya çıkan büyük çaplı ve geniş etkiye sahip zararların giderilmesi konusunda klasik mal sigortası sözleşmelerinin “hantal” kalmasına neden olmakta ve bu sözleşmelerin akdedilmesinde hedeflenen amaçlara ulaşılamamasına sebebiyet vermektedir. Klasik mal sigortası sözleşmelerinin çözüm sunmakta aksadığı hâllerde, parametrik sigorta sözleşmeleri giderek daha popüler hâle gelen çözümler sunmaktadır. Parametrik sigorta sözleşmeleri, sadece doğal afetler nedeniyle ortaya çıkan zararların giderilmesinde değil, saf finansal kayıplar, iş durması nedeniyle oluşan zararlar gibi geleneksel olmayan ve “sigortalanması zor (*hard-to-insure*)” rizikolar için de uygun bir alternatif sunmaktadır.

Parametrik sigorta sözleşmelerinde sigortacı, önceden belirlenmiş bir olayın (örneğin sel, kasırga, deprem vb.) gerçekleşmesi durumunda önceden belirlenmiş bir sigorta tazminatını hemen ödemeyi taahhüt eder. Sözleşmede, söz konusu olaya ilişkin bir gösterge değer seçilir ve bu gösterge değerinde belirli bir değişim (tetikleyici) meydana geldiğinde sigorta tazminatı ödenmesi gerekir. Mal sigortalarında sigortacı, rizikonun gerçekleşmesi sonucunda meydana gelen zararı tazmin eder. Dolayısıyla riziko gerçekleştiğinde, sigortacının öncelikle zararın miktarını tespit etmesi gerekir. Ancak sigortalanması zor rizikolarda veya doğal afetler gibi geniş ve yıkıcı etkiye sahip olaylarda, meydana gelen zararın miktarını tespit etmek oldukça uzun bir zaman alabilir ve oldukça maliyetli olabilir. Bu durum, primlerin artmasına ve sigorta tazminatı ödemesinin gecikmesine neden olmaktadır. Oysa özellikle doğal afetler gibi olaylarda sigorta tazminatının mümkün olan en kısa sürede ödenmesi, sigortadan beklenen yararın elde edilmesi bakımından oldukça önemlidir.

Öte yandan sigorta tazminatının belirli bir tetikleyiciye bağlanması, tetikleyicinin devreye girmesiyle sigorta tazminatı ödenmesi gibi hususlara ilişkin Türk Ticaret Kanunu'nda açık bir düzenleme yer almamaktadır. Aksine parametrik sigorta sözleşmeleri, ilk bakışta sigortalananabilir menfaat, zenginleşme yasağı ilkesi gibi zarar sigortalarına ilişkin bazı temel ilke ve kavramlarla çelişkili gibi görünmektedir. Bu çalışmada öncelikle parametrik sigorta sözleşmesi kavramı açıklanacak, daha sonra parametrik sigorta sözleşmelerinin işleyişi ve "parametrik sigorta (sözleşmesi)" olarak adlandırılrsa bile bu sözleşmelerin hukuken sigorta sözleşmesi olarak nitelendirilmesinin mümkün olup olmadığı irdelenecektir. Çalışmanın sonraki bölümünde parametrik sigorta sözleşmelerinde sigorta tazminatı ödeme borcunun bir tetikleyiciye bağlanmasının mümkün olup olmadığı, zenginleşme yasağı ilkesi uyarınca sigorta bedelinin taraflarca serbestçe belirlenip belirlenemeyeceği incelenecektir. Son olarak sigorta sözleşme hukuku ve sigorta denetleme hukuku açısından uygulamada parametrik sigorta sözleşmelerinde dikkat edilmesi gereken hususlar ele alınacaktır.

A. Parametrik Sigorta Sözleşmesi Kavramı

I. Genel Olarak

İnsanoğlu, sürekli olarak çeşitli tehlikelerle karşı karşıyadır. Sigorta, bu tehlikelerin gerçekleşmesi sonucu ortaya çıkabilecek zararlara karşı kişinin korunması düşüncesine dayanmaktadır¹. Kişinin

¹ Emine YAZICIOĞLU/Zehra ŞEKER ÖĞÜZ, *Sigorta Hukuku*, 5. Bası, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2022, s. 1; Rıza AYHAN/Hayrettin ÇAĞLAR/Mehmet ÖZDAMAR, *Sigorta Hukuku*, 6. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023, s. 1; Mehmet ÖZDAMAR/Burak DOĞAN, *Sigorta Hukuku*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2020, s. 17; Mustafa ÇEKER, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku*, 26. Bası, Karahan Kitapevi, Adana, 2023, s. 1; KENDER Rayegân, *Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku*, 17. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 1; KAYIHAN Şaban/GÜNERGÖK Özcan, *Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri*, 6. Bası, Umuttepe Yayınları, İstanbul, 2021, s. 4; Haydar ARSEVEN, *Sigorta Hukuku*, 2. Bası, İstanbul, 1991, s. 4; Ferudun KAYA/Mehmet KAHYA, *Sigorta ve Sigortacılık*, İstanbul 2017, s. 1.

tüm tehlikelere karşı tek başına önlem alması mümkün değildir. Ancak benzer tehlikelerle karşı karşıya olan kişilerin bir araya gelerek, karşılıklı yardımlaşma düşüncesi temelinde belirli bir ödeme karşılığında rizikoyu paylaşmaları, tehlikenin gerçekleşmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik gereksinimin karşılanmasını kolaylaştırır. Bu nedenle sigorta, tehlikelere karşı güven duygusunu tesis eden² ve tehlikenin kendisinde gerçekleşmesi sonucunda zarar görenin, uğradığı zararı toplumun diğer fertlerine muhtaç olmadan giderebilmesini sağlayan bir araç³olarak doğmuştur.

Tarihsel gelişim süreci içerisinde, sanayi ve teknoloji alanındaki gelişmelere ve toplumların refah düzeylerinin artmasına paralel olarak sigorta ihtiyacı da gelişmiş ve farklılık göstermeye başlamıştır. Ortaya çıkan tehlikelerin artması ve çeşitlenmesi, farklı sigorta türlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun sigorta hukukuna ilişkin altıncı kitabında sigorta (sözleşmeleri) hukuku "Genel Hükümler" ve "Özel Hükümler" olarak iki ayrı başlık altında düzenlenmiş, "Özel Hükümler" bölümünde ise sigorta sözleşmeleri, sözleşmenin konusu menfaatin türüne göre "zarar sigortaları" ve "can sigortaları" olarak ikiye ayrılmıştır. Sigorta sözleşmesi, Türk Ticaret Kanunu'nun 1401. maddesinin birinci fıkrasında "sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yüklediği sözleşme" olarak tanımlanmıştır. Bu

² Sigorta teriminin kaynağının, güvence anlamına gelen İtalyanca "sicurta" sözcüğünden geldiği yönünde bkz. Arseven, s. 3; Çeker, s. 1, dn. 1; Kayıhan/Günergök, s. 4. Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz ve Demir ise İtalyanca teminat altına almak anlamına gelen "assicurare" sözcüğünden türemiş "assecuratio" sözcüğünün Türkçe'ye "sigorta" olarak geçtiğini ifade etmişlerdir (Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz, s. 2; İsmail DEMİR, *Sigorta Hukuku Ders Kitabı*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023, s. 41).

³ Hakan KARA, *Sigorta Hukuku*, 2. Bası, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2021, s. 39-40; Hasan Murat GÜÇLÜ/Ömer Faruk SELEŞ/İbrahim KAYHAN, *Sigorta Hukuku*, Adalet Kitapevi, Ankara, 2021, s. 19.

tanım, hem zarar sigortalarını hem de can sigortalarını kapsayacak şekilde formüle edilmeye çalışılmıştır⁴.

Riziko, tüm sigorta sözleşmelerinde temel unsurdur. Riziko, gerçekleşip gerçekleşmeyi önceden belli olmayan veya gerçekleşeceği kesin olmakla birlikte ne zaman gerçekleşeceği belli olmayan ancak gerçekleşmesi hâlinde zarara veya diğer bir ekonomik ihtiyaca sebep olan olaydır⁵. Zarar sigortalarında rizikonun belirlenmesi, can sigortalarına kıyasla daha zordur. Zira sigortalının sigorta konusu menfaatini zarara uğratabilecek çok sayıda, farklı tehlike söz konusudur. Sigorta konusu menfaati tehdit eden tüm tehlikelerin tek bir sigorta sözleşmesi kapsamında teminat altına alınması sigorta tekniği bakımından mümkün olmadığından, rizikonun tür, zaman ve yer olarak sınırlandırılması gerekmektedir⁶. Yapılan bu sınırlandırma ve rizikonun mahiyetinin sözleşmede açık bir şekilde ortaya konması, sigortalının ödeme yapma yükümlülüğü açısından önemlidir. Zira sigortalının ödeme yapma yükümlülüğünden bahsedilebilmesi için bir "sigorta zararı" (*Versicherungsfall*) doğmuş olmalıdır. Meydana gelen zararın sigorta zararı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği ise sigorta edilen rizikonun mahiyetine ve konusuna göre belirlenir⁷.

Zarar sigortalarında sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesi durumunda meydana gelecek zarara karşı bir himaye ihtiyacı içindedir.

⁴ Kullanılan ifadelerin kısmen hatalı olduğuna ve söz konusu hükmün kaleme alınış şekline ilişkin eleştiriler için bkz. Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz, s. 74; Kender, s. 184 vd.; Kara, s. 132-133; Güçlü/Seleş/Kayhan, s. 62-63.

⁵ Samim ÜNAN, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I Birinci Kısım: Genel Hükümler (Madde 1401-1452)*, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2016, s. 14; Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz, s. 76; Çeker, s. 65; Özdamar/Doğan, s. 18; Kender, s. 332; Barış M. GÜNAY, *Sigorta Hukuku*, 5. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara, 2023, s. 63-64.

⁶ Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz, s. 77; Kender, s. 336. Bu hususta ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Kübra YETİŞ ŞAMLI, "Zarar Sigortalarında Teminat Kapsamındaki Rizikoların Belirlenmesine İlişkin Bazı Sorunlar", Prof. Dr. Rayegan Kender'e Saygı Günü - Sigorta Genel Şartlarının Düzenlenmesi, Denetlenmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar Sempozyumu, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2020, 91-126, s. 92 vd.

⁷ Kender, s. 336.

Zarar sigortalarında kişinin karşı karşıya olduğu bir rizikonun gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkan zarar sigortacı tarafından tazmin edilir⁸. Zarar sigortalarının ayırt edici unsuru, zararın varlığıdır⁹. Zarar, sigortalının malvarlığında bir eksilme meydana gelmesi ya da malvarlığının artması imkânının ortadan kalması veya pasifinin artması şeklinde ortaya çıkabilir. Zarar sigortaları da mal sigortaları¹⁰ (aktif zarar sigortaları) ve sorumluluk sigortaları (pasif zarar sigortaları) olarak ikiye ayrılmaktadır¹¹. Mal sigortasında, rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigortalının sigorta konusu malvarlığı unsuru üzerindeki zarar görecekle menfaati teminat altına alınmaktadır¹². Sigortacı, zarar sigortalarında geçerli olan zenginleşme yasağı doğrultusunda riziko gerçekleştiğinde ortaya çıkan zararı tazmin eder. Zarar, sigorta edilen menfaatin tam değeriyle sınırlıdır. Başka bir ifadeyle, sigorta teminatı altına alınan malvarlığı unsuru üzerindeki menfaatin tamamen ortadan kalması nedeniyle doğan zarar miktarı, o menfaatin tam değeri kadardır. Bu

⁸ Ünân, Cilt I, s. 16; Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz, s. 84; Özdamar/Doğan, s. 79; Kender, s. 235; İnci Deniz KANER, *Sigorta Hukuku*, 4. Bası, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2021, s. 37; Mertol CAN, *Türk Özel Sigorta Hukuku Cilt I*, Adalet Yayınevi, Ankara ,2018, s. 33; Işıl ULAŞ/İbrahim BEKTAŞ, *Ulaş Sigorta Hukuku Birinci Cilt Zarar Sigortaları – I*, 9. Bası, Turhan Kitapevi, Ankara, 2023, s. 207; Demir, *Sigorta Hukuku*, s. 52; Kara, s. 7; Günay, s. 167.

⁹ İsmet SAYHAN, *Sigorta Sözleşmelerinin Konusu*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2001, s. 60.

¹⁰ Ünân, Türk Ticaret Kanunu'nun "mal sigortaları" başlığı altındaki 1453. maddesindeki düzenlemenin malvarlığındaki aktiflerin sigortalanmasına ilişkin olduğunu ancak anılan düzenlemenin sadece "eşya sigortalarıyla" sınırlı kaldığını ve alacak hakları gibi malvarlığına dahil olan diğer aktifleri içermediğini ifade etmiştir (Samim ÜNAN, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt II Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler Birinci Bölüm Zarar Sigortaları (Madde 1453-1486)*, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2016, s. 1).

¹¹ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda "mal sigortaları" ve "sorumluluk sigortaları" kavramları kullanıldığı için bu çalışmada da kanunda yer verilen bu terimler kullanılacaktır.

¹² Çeker, s. 130; Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 9; Kender, s. 238; Kara, s. 300; Arseven, s. 45.

nedenle sigorta bedeli, sigorta değerine eşit olmalıdır (TTK m. 1460). Aksi hâlde, eksik sigorta¹³ veya aşkın sigorta¹⁴ söz konusu olur.

II. Parametrik Sigorta Sözleşmesinin İşleyişi

Parametrik sigorta sözleşmelerinde sigortacının sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğü, rizikonun bir zarara neden olmasına değil, belirli bir parametreye (değişkene) bağlıdır. Sözleşmede esas alınan değişken, belirli bir değer üzerinde çıkarsa veya altına düşerse, sözleşmede kararlaştırılmış olan sigorta tazminatı sigorta ettirene ödenir¹⁵. Bu

¹³ Bu hususta bkz. Kemal ŞENOCAK, “Menfaat Değeri Altında Sigorta (Unterversicherung)”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Haziran 2000, 4. Cilt, 51-89, s. 55; Sayhan, s. 167 vd.

¹⁴ Bu hususta bkz. Remzi DEMİR, “Aşkın Sigorta”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Temmuz-Ağustos 2017, 16. Cilt, 463-486, s. 467 vd.; Sayhan, s. 161 vd.

¹⁵ Wynne LAWRENCE/Julie-Anne TARR/Nigel BROOK/Meg CHAPERON/Arnold SOREL, “Parametric Insurance”, The Global Insurance Market and Change (ed. Tarr, A. A. vd.), Routledge Publishing, New York, 2024, 127-156, s. 130; XIAO LIN/W. Jean KWON, “Application of Parametric Insurance In Principle-Compliant and Innovative Ways”, Risk Management and Insurance Review Summer 2020, 23. Cilt, 121-150, s. 122; Markus HOFFMANN, “Parametrische (Sach)versicherungen – Rechtliche Einordnung, Gestaltungsanforderungen und makroökonomische Wirkungen”, Recht und Schaden, 2024, 51. Cilt, 6. Sayı, s. 304-314; Leigh JOHNSON, “Index Insurance and the Articulation of Risk-Bearing Subjects”, Environment and Planning A: Economy and Space, 2013, 45. Cilt, 11. Sayı 11, 2663-2681, s. 2664; Alan COHN/Travis WEST/Chelsea PARKER, “Smart After All: Blockchain, Smart Contracts, Parametric Insurance, and Smart Energy Grids”, Georgetown Law Technology Review, Nisan 2017, 1. Cilt, 273-304, s. 293; Robert H. JERRY, “Insurance in a Post-Pandemic World – New and Renewed Challenges”, Brief, Summer 2021, 50. Cilt, 36-43, s. 41; James M. VAN NOSTRAND/John O. NEVIUS, “Parametric Insurance: Using Objective Measures to Address the Impact of Natural Disasters and Climate Change”, Environmental Claims Journal, Temmuz-Aralık 2011, 23. Cilt, 227-237, s. 230; Martin ODENING/Oliver MUSSHOFF, “Armutsbekämpfung durch alternative Risikotransferinstrumente”, Handeln unter Risiko (ed. Münkler, H./Bohlender, M./Meurer S.), Transcript Publishing, Bielefeld, 2010, 265-281, s. 272; Joshua B. HORTON, “Parametric Insurance as an

nedenle parametrik sigortalar, “göstergeli sigortalar (*indexed insurance*)” veya “gösterge temelli sigortalar (*index based insurance*)” olarak da adlandırılmaktadır¹⁶. Klasik mal sigortası sözleşmeleriyle parametrik sigorta sözleşmeleri arasındaki en önemli fark, sigorta zararına ilişkindir. Klasik mal sigortalarında, sigortacının sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğünün müeccel hâle gelmesi için sigortalanan menfaatin zarara uğraması gerekir¹⁷. Oysa objektif bir göstergenin belirli değerleri aşmasına bağlı olarak düzenlenen parametrik sigorta sözleşmelerinde de sigortalının parayla ölçülebilir bir menfaati sigorta teminatı altına alınmaktadır. Ancak sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğü, zararın miktarından bağımsızlaştırılmakta ve sadece sözleşmede belirlenen gösterge eşiğinin (aşağı veya yukarı yönlü olarak) aşılmasına bağlanmaktadır. Ancak önemle vurgulamak gerekir ki, parametrik sigorta sözleşmelerinde sigorta tazminatı ödemesi zarardan tamamen bağımsız hâle getirilmemektedir. Zira sözleşmede seçilen göstergede belirlenen oranda bir değişim yaşanması, genel hayat tecrübesi doğrultusunda kural olarak zararı da beraberinde getirir. Yani seçilen göstergedeki değişimle meydana gelecek zarar doğrudan ilişkilidir. Başka bir ifadeyle seçilen göstergenin sözleşmede kararlaştırılan değerlere ulaşmasıyla sigorta himayesi kapsamına alınan

Alternative to Liability for Compensating Climate Harms”, *Carbon & Climate Law Review*, 2018, 4. Cilt, 285-296, s. 290; Kati KRAEHNERT/Daniel OSBERGHAUS/Christian HOTT/Lemlem Teklegiorgis HABEMARIAM/Frank WÄTYOLD/Lutz Philip HECKER/Svenja FLUHRER, “Insurance Against Extreme Weather Events: An Overview”, *Review of Economics*, Ekim 2021, 72. Cilt, 71-95, s. 79.

¹⁶ KRAEHNERT/OSBERGHAUS/HOTT/HABEMARIAM/WÄTYOLD/HECKER/FLUHRER, s. 78; LIN/KWON, s. 122; HOFFMANN, s. 304, dn. 1; Tse-Ling TEH/Christopher WOOLNOUGH, “A Better Trigger: Indices for Insurance”, *Journal of Risk and Insurance*, Aralık 2019, 86. Cilt, 861-885, s. 862.

¹⁷ YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ, s. 164; ÇEKER, s. 85; Kerim ATAMER, “Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca ‘Zarar Sigortaları’na Giriş”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Mart 2011, 27. Cilt, 21-106, s. 47-48; ÖZDAMAR/DOĞAN, s. 57; CAN, *Sigorta Hukuku*, s. 40; KAYIHAN/GÜNERGÖK, s. 29; KENDER, s. 354; ARSEVEN, s. 150; GÜNAY, s. 100; GÜÇLÜ/SELEŞ/KAYHAN, s. 121.

menfaatte bir zarar meydana gelecek olması kuraldır, somut olayda bir zararın meydana gelmemesi ise oldukça istisnâî niteliktedir¹⁸.

Sigorta tazminatını muaccel hâle getirdiği için parametrik sigorta sözleşmesinde esas alınan bu değişkenlere “tetikleyici (*trigger*)” denilmektedir¹⁹. Parametrik sigortalarda sigorta tazminatının ödenmesi için, sözleşmenin taraflarının kontrolünde olmayan veya manipüle edemeyecekleri, objektif olarak ölçülebilen bir değer tetikleyici olarak seçilir. Uygulamada hava sıcaklığı veya matematiksel olarak ölçülebilen bazı doğa olayları tetikleyici olarak kullanılmaktadır²⁰. Örneğin hava sıcaklığının belirli bir derece üzerine çıkması veya belirli bir derecenin altına düşmesi, rüzgârın saatte belirli bir kilometre hızı aşması ya da depremin Richter ölçeğinde belirli bir şiddeti aşması, metrekaireye düşen yağışın belirli bir miktarı aşması, don yaşanan gün sayısı gibi değerler tetikleyici olarak kullanılmaktadır. Doğa olaylarına ilişkin göstergelerin yanı sıra uçağın rötâr süresi²¹ veya belirli bir bölgedeki ortalama mahsul verimi²² gibi sektör verilerinin bir araya getirmesiyle oluşturulacak bir değer de esas alınabilir.

¹⁸ ODENING/MUSSHOFF, s. 272-273.

¹⁹ HOFFMANN, s. 306; LAWRENCE/TARR/BROOK/CHAPERON/SOREL, s. 130; JOHNSON, s. 122.

²⁰ COHN/WEST/PARKER, s. 294; HORTON, s. 292; HOFFMANN, s. 306.

²¹ Basel merkezli Baloise Holding AG, Ocak 2024 itibariyle sunduğu yeni seyahat sigortasında sigortalı yolcunun uçuşunun iki saati aşan rötâr yapması durumunda, sigortalıya lounge giriş bileti vermeyi veya tek seferlik 25 İsviçre Frankı ödemeyi, dört saati aşan rötârlarda ise tek seferlik 200 İsviçre Frankı ödeme yapmayı taahhüt etmektedir (bkz. <https://www.baloise.com/en/home/news-stories/news/media-releases/2024/baloise-introduces-parametric-insurance-policies.html>, Son Erişim: 13.05.2024).

²² HORTON, s. 292; ODENING/MUSSHOFF, s. 272; KRAEHNERT/OSBERGHAUS/HOTT/HABEMARIAM/ WÄTYOLD/HECKER/FLUHRER, s. 79. Mahsul sigortasında kurak gün sayısının gösterge değer olarak belirlenmesine ilişkin olarak bkz. Stefan PERNER, “Versicherung und Klimawandel: Herausforderungen für agrarische Versicherungsprodukte”, *Versicherungsrecht – Vergangeneit und Zukunft Festschrift für Peter*

Parametrik sigortalarda kural olarak ödenecek sigorta tazminatı miktarı ile tetikleyici olarak kullanılan göstergeyle arasında sabit bir ilişki vardır. Ancak taraflar, sözleşmede seçilen tetikleyici gösterge ile ödenecek sigorta tazminatı arasında kademeli bir ilişki de kurabilirler. Örneğin, hava sıcaklığının gösterge olarak seçildiği bir parametrik sigorta sözleşmesinde taraflar, belirli bir hava sıcaklığı değerinin aşılmasından sonra kararlaştırılan değeri aşan her yarım santigrat derece için belirli bir miktar (daha) sigorta tazminat ödeneceğini kararlaştırabilirler.

III. Parametrik Sigorta Sözleşmesinin Tanımı

Zarar sigortalarında, hemen yukarıda ifade edildiği üzere, sigorta teminatı kapsamında bir rizikonun gerçekleşmesi sigorta tazminatının ödenmesi için tek başına yeterli değildir. Söz konusu rizikonun, teminat altına alınan menfaatte bir zarara neden olması da gerekir. Zira sigorta tazminatı, sigorta bedeliyle sınırlı olmak üzere sigortalanan menfaatteki gerçek zarar miktarına göre ödenir (TTK m. 1459). Parametrik sigorta sözleşmesinde ise sigortacı, zararın meydana gelmesinden veya miktarından bağımsız olarak sözleşmede kararlaştırılmış olan bir gösterge değerini (aşağı veya yukarı yönlü) belirli bir eşiği aşmasıyla birlikte sözleşmede yazılı olan tazminat miktarını ödemeyi taahhüt eder. Bu açıdan parametrik sigorta sözleşmelerinde tazminat ödemelerinin işleyiş biçimi aslında meblağ sigortalarına benzemektedir. Zira meblağ sigortalarında da belirli bir rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigortacı önceden belirlenmiş bir tutarı sigortalıya veya lehtara öder²³. Ancak önemle ifade etmek gerekir ki, sigorta tazminatı ödeme borcunun muaccel hâle gelmesi için seçilen gösterge değerindeki değişim, kural olarak sonuçları itibariyle sigorta

Schimikowski zum 70. Geburtstag, C. H. Beck, München, 2023, 233-242, s. 235.

²³ Samim ÜNAN, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt III Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hüükümler İkinci Bölüm Can Sigortaları (Madde 1487-1520)*, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017, s. 1; YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ, s. 85-86; AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 134; DEMİR, *Sigorta Hukuku*, s. 58; KANER, s. 45; ÖZDAMAR/DOĞAN, s. 142; KAYIHAN/GÜNERGÖK, s. 35.

ettirenin parayla ölçülebilir bir menfaatinde zarara neden olacak niteliktedir²⁴. Başka bir ifadeyle, seçilen gösterge değerinde sözleşmede öngörülen şekilde bir değişim meydana geldiğinde, bu değişimin sonuçları kural olarak zarara neden olur. Sigorta ettirenin değişimin sonuçlarından etkilenmemesi ise istisnai durumlarda söz konusu olur. Sigorta tazminatı ödeme borcunun belirli bir tetikleyici değere bağlanması, sigorta tazminatının zarardan bağımsız olarak ödenmesi amacıyla değil, sigorta ettirenin riziko gerçekleşikten sonra vakit kaybetmeksizin, rizikonun teminat kapsamında olup olmadığı veya zarar miktarının belirlenmesi noktasında ortaya çıkması muhtemel zaman kayıpları ve uyuşmazlıklara mahal verilmeden en hızlı şekilde sigorta tazminata ulaşması amacıyla yapılmaktadır.

Parametrik sigorta sözleşmeleri, zarar sigortaları ve meblağ sigortalarından farklı bir tür sigorta sözleşmesi değildir. Aksine parametrik sigorta sözleşmeleri, uygulamada zarar sigortaları üst başlığı altında yer alan mal sigortaları kapsamında yapılmaktadır. Parametrik sigorta sözleşmesinde, sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğü sözleşmede soyut olarak ifade edilen bir rizikonun gerçekleşmesine bağlı olarak ortaya çıkan gerçek zararın teminat limitleri kapsamında giderilmesine yönelik değil, tetikleyici göstergede önceden belirlenmiş bir değişikliğin meydana gelmesiyle yine sözleşmede önceden kararlaştırılmış bir miktar sigorta tazminatının ödenmesine yöneliktir. Parametrik sigorta sözleşmeleriyle de sigorta ettirenin malvarlığının aktifinde yer alan bir unsur için sigorta himayesi sağlanmakta ve fakat klasik mal sigortalarından farklı olarak sigortacının tazminat ödeme borcunun doğması ve ödenmesi şartları sözleşmesel olarak tadil edilmektedir.

Parametrik sigorta sözleşmesi, sigortacının belirli bir prim karşılığında, taraflarca üzerinde tesir edilmesi mümkün olmayan ve objektif olarak ölçülebilir bir gösterge değerinde sözleşmede kararlaştırılan

²⁴ COHN/WEST/PARKER, s. 294; HORTON, s. 290; LIN/KWON, s. 134. Ayrıca bkz. Carmen B. STEINMANN/Benoit P. GUILLOD/Christopher FAIRLESS/David N. BRESCH, "A generalized framework for designing open-source natural hazard parametric insurance", *Environment Systems and Decisions*, Ağustos 2023, 43. Cilt, 555-568, s. 557 vd.

belirli bir eşiği aşağı veya yukarı yönlü olarak aşması durumunda sigorta ettirenin parayla ölçülebilir bir menfaatinde kural olarak meydana gelmesi beklenen zarar için sözleşmede kararlaştırılan sigorta tazminatını ödemeyi üstlendiği sözleşme olarak tanımlanabilir.

B. Parametrik Sigorta Sözleşmelerinin Artı ve Eksi(k)leri

Parametrik sigorta sözleşmelerinin getirdiği artılar ve eks(i)leri, klasik mal sigortalarıyla kıyaslandığında daha açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Parametrik sigorta sözleşmelerinin klasik mal sigortalarına kıyasla getirdiği en önemli kolaylık, sigorta tazminatının miktarını ve ödenmesinin şartını henüz sözleşme akdedilirken şeffaf bir şekilde ortaya koymasıdır. Sigorta hukuku konusunda hiçbir bilgisi olmayan veya sınırlı bir bilgiye sahip sigorta ettiren dahi, hangi durumda sigorta tazminatı alabileceğini ve alacağı tazminatın miktarını sözleşmenin akdedildiği anda net bir şekilde görebilmektedir²⁵.

Parametrik sigorta sözleşmelerinde ahlakî tehlike (*moral hazard*) de klasik mal sigortalarına kıyasla önemli ölçüde daha azdır. Sigortacılıkta ahlakî tehlike kavramı, sigorta ilişkisi içindeki taraflarından birisinin veya birkaçının haksız bir menfaat elde etmek için yaptığı her türlü davranışı kapsar²⁶. Parametrik sigorta sözleşmelerinde, sigorta tazminatı ödemesi sözleşmenin taraflarının üzerinde etki etmeleri mümkün olmayan değerde meydana gelecek objektif bir değişikliğe tabi tutulduğu için, sigorta ettirenin söz konusu değeri sigorta tazminatını alabilmek için kasten değiştirmesi mümkün değildir. Bu da parametrik sigorta sözleşmelerinde ahlakî tehlikeyi asgârî düzeye indirger²⁷.

²⁵ LIN/KWON, s. 122; LAWRENCE/TARR/BROOK/CHAPERON/SOREL, s. 136; HOFFMANN, s. 306; ODENING/MUSSHOFF, s. 273.

²⁶ Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. İsmail YILDIRIM, "Sigortacılıkta Suistimaller ve Ahlaki Tehlike Sorunu: Türk Sigorta Sektörüne Yönelik Bir Değerlendirme", *International Journal of Social Science Studies*, Ağustos 2015, 36. Sayı, 203-213, s. 204 vd.

²⁷ LIN/KWON, s. 127; LAWRENCE/TARR/BROOK/CHAPERON/SOREL, s. 137; ODENING/MUSSHOFF, s. 272; HORTON, s. 290; KRAEHNERT/

Parametrik sigorta sözleşmelerinde riziko gerçekleştiikten sonraki sürecin de yönetilmesi klasik mal sigortalarına kıyasla daha basit, daha az maliyetli ve şeffaftır²⁸. Parametrik sigorta sözleşmelerinde sigorta tazminatının, sözleşmede öngörülen göstergede belirli bir değişikliğin meydana gelmesi durumunda ödeneceği kararlaştırılmaktadır. Bu gösterge, taraflara bağlı olmayan, objektif bir değerdir. Tetikleyici değerde meydana gelen değişiklikler, (genellikle) sözleşmenin taraflarıyla bağlantısı bulunmayan kişi veya kurumlarca ölçüldüğünden ve ölçümün sonucu matematiksel bir değere karşılık geldiğinden, klasik mal sigortası sözleşmelerinde olduğu gibi gerçekleşen rizikonun somut sözleşme kapsamında sigorta teminatı altına alınmış bir riziko olup olmadığının değerlendirilmesine ihtiyaç yoktur. Parametrik sigorta sözleşmelerinde tetikleyici göstergede belirli bir değişikliğin meydana gelmesiyle belirli bir miktar sigorta tazminatı ödenmesi kararlaştırıldığından, zararın tespiti için ayrıca bir masraf yapılması da gerekmez. Parametrik sigorta sözleşmeleri, sadece zararın tespiti için yapılması gereken masraflardan tasarruf sağlamaz. Aynı zamanda tazminat ödemesi belirli bir tetikleyiciye bağlandığı için, sözleşmede kararlaştırılan bu değere ulaşılmasıyla zararın tespitinden bağımsız olarak sigortacının sigorta tazminatını ödeme borcu muaccel olur ve sigortalı, zararın tespiti için geçecek süreyi beklemeden hızlıca kararlaştırılan tazminat miktarının kendisine ödenmesini isteyebilir. Böylelikle klasik mal sigortalarında zararın tespiti için geçen süre içerisinde sigortalının sigorta tazminatına ulaşamaması ve/veya tazminat avansı kurumunun yetersiz kalması ihtimali²⁹ gibi bazı sorunların önüne geçilmektedir³⁰.

OSBERGHAUS/HOTT/HABEMARÍAM/WÄTYOLD/HECKER/FLUHRER, s. 79.

²⁸ LIN/KWON, s. 129.

²⁹ Türk Ticaret Kanunu'nun 1427. maddesinin üçüncü fıkrasında, sigortacının rizikonun ve/veya tazminat ödeme borcunun kapsamının belirlenmesi amacıyla yapacağı araştırmaların Kanun'un 1446. maddesine göre yapılacak ihbardan başlayarak üç ay içinde tamamlanamaması durumunda, tazminattan veya bedelden mahsup edilmek üzere, tarafların mutabakatı veya anlaşmazlık halinde mahkemece yaptırılacak ön ekspertiz sonucuna

göre süratle tespit edilecek hasar miktarının en az yüzde ellisini avans olarak ödeceği düzenlenmiştir. Ancak söz konusu hükmün uygulanabilmesi için meydana gelen zararın, sigorta sözleşmesi kapsamında teminat altına alınmış bir rizikodan ileri geldiği konusunda mutabık olmaları gerekmektedir. Sigortacı zararın sigorta sözleşmesi kapsamında olmayan bir rizikonun gerçekleşmesinden kaynaklandığını iddia ediyorsa, henüz sigortacının tazminat ödeme borcunun doğru olmadığı konusunda taraflar arasında uyuşmazlık bulunduğu için tazminat avansı ödenmesi talep edilemez (ÜNAN, C. I, s. 287; Aslıhan SEVİNÇ KUYUCU, "Zarar Sigortalarında Sigortacının Ödeme Yükümlülüğünün Sınırları", Sigorta Hukuku Sempozyumları (ed. Samim Ünan/Emine Yazıcıoğlu), On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2018, 31-67, s. 52; Büşra KAYAÖZÜ, Sigorta Hukukunda Tazminat Avansı ve Gider Avansı, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2023, s. 61-63). Taraflar arasında bu konuda bir uyuşmazlık bulunmasa bile tazminat avansı ödenmesine karar verilmesi durumunda bunun nasıl isteneceği konusunda bir görüş birliği bulunmamaktadır. Türk hukukunda doktrindeki bir görüşe göre tazminat avansı ödemesine karar verilmişse, sigortacı tarafından ödenmeyen tazminat avansı için sigorta ettiren ihtiyatî haciz yoluna başvurabilir (KAYAÖZÜ, s. 82). Tazminat avansı ödemesine ilişkin kararın ihtiyatî haciz talebine konu edilebileceği kabul edilirse sigorta ettiren, avans miktarıyla sınırlı olmak üzere sigortacının malvarlığını haczettirme yetkisini elde eder. Ancak haczedilen avans tutarının yargılama süresince sigorta ettirene ödenmesi mümkün değildir. Bu gerekçelerle doktrindeki diğer bir görüş, Türk Ticaret Kanunu'nun 1427. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlemiş olan tazminat avansının "sigorta hukukuna özgü geçici koruma" olarak kabul edilmesi gerektiğini ve sigorta ettirenin karşı karşıya kaldığı ekonomik güçlüğü bir an önce aşabilmesi için avansın sigorta ettirene fiilen ödenebilmesi için tazminat avansının ihtiyatî tedbirin bir alt türü olan eda tedbiri olarak nitelendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir (Vural SEVEN, "Türk Ticaret Kanunu'nun 1427. Maddesinin 3. Fıkrası Kapsamında Sigortacıdan Talep Edilen Avans Ödemesinin Hukuki Niteliği", İzmir Barosu Dergisi, Ağustos 2022, 87. Cilt, 419-439, s. 429).

³⁰ LIN/KWON, s. 122, 129; LAWRENCE/TARR/BROOK/CHAPERON/SOREL, s. 134; HOFFMANN, s. 306; COHN/WEST/PARKER, s. 294; Andrew W. SINGER, "The Evolution of Parametric Insurance", Risk Management Magazine, Nisan 2019, 34-36, s. 34 (<https://www.rmmagazine.com/articles/article/2019/04/01/-The-Evolution-of-Parametric-Insurance->, Son Erişim: 22.05.2024).

Parametrik sigorta sözleşmelerinde tetikleyici olarak kararlaştırılan göstergelerin kontrolü veya takibi teknolojik ekipmanlarla yapıldığı, ayrıca tazminat ödemeleri de blokzincir gibi yeni akıllı sistemlerle yapılabildiği için işlem maliyetleri asgari düzeyde tutulabilmektedir. Bu da sigorta şirketleri bakımından operasyonel giderlerin azaltılmasına yardımcı olmakta ve azalan maliyetler de daha düşük prim ödemeleri olarak sigorta ettirenlere yansımaktadır³¹.

Parametrik sigorta sözleşmeleriyle sigorta teminatı altına alınması zor olan (*hard-to-insure*) veya yeni gelişen rizikolara karşı da güvence sağlanması mümkün hâle gelmektedir. Günümüzde müşteriler üzerindeki çekim gücü veya ciro miktarı gibi gayrimaddi bazı unsurlar şirket değerlemelerinde oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Parametrik sigorta sözleşmeleriyle cismanî bir zarar meydana gelmediği durumlarda yaşanabilecek kâr kayıplarına (*business interruption*) karşı daha etkin bir koruma sağlanması mümkündür³². Klasik mal sigortalarının, genel olarak cismanî zararlara sebep olan deprem gibi bir doğal afetten doğrudan etkilenmeyen (örneğin işletmenin bulunduğu binanın depremde hasar almaması) işletmelerin ilgili bölgede genel olarak meydana gelen tahribat dolayısıyla uğradığı kâr kaybını gidermekte yetersiz kaldığı söylenebilir. Yaşanan COVID-19 pandemisi, cismanî bir zarara neden olmayan birtakım rizikoların da işletmeler için ekonomik olarak ne kadar yıkıcı olabileceğini somut olarak ortaya koymuştur. Bu açıdan parametrik sigorta sözleşmeleri, sigorta ettirenlerin bireysel ihtiyaçları doğrultusunda daha etkin bir sigorta himayesi sağlamaya elverişlidir.

Parametrik sigorta sözleşmelerinin klasik mal sigortalarına kıyasla sunduğu avantajların yanı sıra bazı eksikleri de mevcuttur. Riski ve primi hesaplayabilmesi için sigortacının gösterge değere ilişkin mümkün olduğunca çok veriye sahip olması gerekmektedir. Sigortacı, verileri kendisi kuracağı bir altyapıyla toplayabileceği gibi üçüncü

³¹ LIN/KWON, s. 129; LAWRENCE/TARR/BROOK/CHAPERON/SOREL, s. 135; COHN/WEST/PARKER, s. 294; HORTON, s. 291; KRAEHNERT/OSBERGHAUS/HOTT/HABEMARÍAM/WÄTYOLD/HECKER/FLUHRER, s. 79.

³² LAWRENCE/TARR/BROOK/CHAPERON/SOREL, s. 138.

kişilerce toplanmış verileri satın alması da söz konusu olabilir. Sigortacının gerekli veriyi toplayabilmek için kendi altyapısını kurması oldukça yüksek maliyetleri de beraberinde getirebilir. Bu başlangıç maliyeti, hakkında veri toplanan göstergenin seçildiği sigorta sözleşmelerine yansıtılacağından, başlangıç maliyeti sigortacı tarafından geri kazanılana kadar bu sözleşmelerde primlerin daha yüksek hesaplanmasına neden olabilir. Sigortacı, kendisi gösterge değere ilişkin veri toplamak için bu başlangıç maliyetine katlanmak istemez ise, üçüncü kişilerce toplanan verileri satın alabilir. Ancak bu verilerin niteliğine göre satın alma bedeli de yüksek maliyetlerin doğmasına sebep olabilir. Verilerin elde edilmesine ilişkin bu hususlar, başlangıç maliyeti aşılanaya kadar sigorta ettirenin ödemesi gereken prim borcu miktarına olumsuz yansır³³. Ayrıca üçüncü kişilerce toplanan verilerin güvenilirliği, risk analizinde de ayrı bir sorun olarak ortaya çıkabilir.

Bir mal sigortası kapsamında tazminat ödemesinin zarar miktarından ayrıştırılarak belirli bir tetikleyici göstergedeki değişikliğe bağlanması sigorta ettirenin zararının giderilmesi bakımından bazı sorunlar yaratabilir. Bu durum yabancı doktrinde “baz risk (*basis risk*)” olarak adlandırılmaktadır. Baz risk, akdedilen sigorta sözleşmesine göre yapılan fiilî tazminat ödemesi ile gerçek zarar esas alınarak sigorta ettirenin almayı beklediği sigorta tazminatı miktarı arasındaki tutarsızlığı ifade eder³⁴. Bu tutarsızlık, tazminat ödemesi için esas alınan tetikleyicinin gerçekleşmesi durumunda sigorta ettirenin malvarlığı unsurlarında meydana getireceği gerçek zararın önceden tam olarak bilinmemesinden ve öngörülememesinden doğmaktadır. Klasik mal sigortalarında, sigorta sözleşmesinde belirlenen teminatlar kapsamında sigorta ettirenin uğradığı gerçek zarar tazmin edilir. Oysa parametrik sigorta sözleşmelerinde, sözleşmede önceden kararlaştırılmış olan sigorta tazminatı miktarı tetikleyici göstergenin belirli bir değere ulaşmasıyla ödenir. Meydana gelen gerçek zarar miktarı tespit edilerek

³³ LIN/KWON, s. 129; HOFFMANN, s. 306;

³⁴ Leigh JOHNSON, “Paying ex gratia: Parametric insurance after calculative devices fail”, Geoforum, Ekim 2021, 125. Cilt, 120-131, s. 123; LIN/KWON, s. 131; SINGER, s. 34; LAWRENCE/TARR/BROOK/CHAPERON/SOREL, s. 131; HORTON, s. 291.

buna göre bir tazminat ödemesi yapılmadığından, sigorta konusunda yeterli bilgiye sahip olmayan sigorta ettirenin meydana gelebilecek zarar miktarını doğru şekilde tahmin edememesi ve buna uygun bir sigorta sözleşmesi seçmemesi nedeniyle alacağı tazminat miktarının zararlarını gidermeye yeterli olmaması gibi bir durum ortaya çıkabilir. Bu durum “negatif baz risk” olarak ifade edilmektedir. “Pozitif baz risk” ise sigorta ettirenin, tetikleyici olarak seçilen göstergede meydana gelen değişiklikten hiç etkilenmediği veya sözleşmeye göre ödenmesi kararlaştırılan sigorta tazminatının somut zarar miktarından fazla olması durumlarında söz konusu olur.

Sigortalanması zor veya başka türlü sigortalanması mümkün olmayan rizikolara karşı sigorta himayesi sağlamaya yönelik bir sigorta aracının, olması gerekenden az veya daha fazla miktarda yapılan tazminat ödemeleri nedeniyle başarısız olmasının sigortacının itibarını da zedeleyeceği de doktrinde ifade edilmiştir³⁵.

C. Tazminat Ödemesinin Parametrik Bir Tetikleyiciye Bağlanmasının Bir “Sigortacılık İşlemi” ve Buna Bağlı Olarak Sözleşmenin Hukuken Bir Sigorta Sözleşmesi Olarak Nitelendirilmesinin Mümkün Olup Olmadığının Değerlendirilmesi

Parametrik sigortalar, “sigorta” olarak adlandırılrsa bile hukukî olarak ancak sigortanın kanunî tanımına uyması durumunda sigorta olarak nitelendirilebilir. Zira parametrik tetikleyiciler, farklı alternatif riziko transferi araçları kapsamında da kullanılmaktadır. Belirlenen tetikleyiciler, söz konusu alternatif riziko transferi araçlarında sermaye piyasalarında yapılacak bir işlemin temelini oluşturmaktadır. Tetikleyicinin devreye girmesiyle ilgili piyasada bir pozisyon açılmakta veya hâlihazırda açılmış bir pozisyona ilişkin bir işlem yapılmaktadır³⁶. Ancak her alternatif riziko transferi aracı, hukukî niteliği itibarıyla bir sigorta sözleşmesi değildir. Farklı finansal enstrümanlarda tetikleyiciler

³⁵ LAWRENCE/TARR/BROOK/CHAPERON/SOREL, s. 132.

³⁶ Christopher L. CULP, “Alternative Risk Transfer”, Risk Management Challenge and Opportunity, , 2. Bası, Springer Verlag, Berlin/Heidelberg, 2005, 369-390, s. 383, 384.

kullanıldığı için ilgili enstrümana ilişkin sözleşmenin yapısına bağlı olarak sigorta ile banka veya sermaye piyasası hukuku uygulama alanı bulabilir ve sözleşmenin yapısına (ve özellikle tetikleyicilerin kullanılma amacına ve işlevine) göre hukukî nitelendirilmeleri farklılık arz eder.

Sigorta denetim hukuku açısından bakıldığında da parametrik sigortaların, hukukî nitelikleri itibariyle birer sigortacılık işlemi olarak kabul edilemedikleri durumda 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 3. maddesinin birinci fıkrası uyarınca bu sözleşmelerin sigorta şirketleri tarafından yapılması mümkün değildir. Parametrik sigortaların hukukî nitelikleri itibariyle sigortacılık işlemi olarak nitelendirilebildiği ihtimalde ise Sigortacılık Kanunu'nun 5. maddesi uyarınca ruhsat almış olan sigorta şirketleri tarafından yapılması gerekmektedir. Dolayısıyla öncelikle parametrik sigortaların, "sigorta" olup olmadığı incelenmelidir.

5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 3. maddesinin birinci fıkrasında sigorta ve reasürans şirketlerinin sigortacılık işlemleri ve bunlarla doğrudan bağlantısı bulunan işler³⁷ dışında başka işlemlerle ilgili düzenlenmiştir. Sigortacılık Kanunu'nda sigortacılık işlemi kavramının bir tanımı yapılmamıştır. Sigortacılık Kanunu'nun 3. maddesinin Hükümet Gerekçesi'nde, sigortacılığın her geçen gün geliştiği ve diğer faaliyet kollarıyla ilişkisinin arttığı, bu nedenle sigorta ve reasürans şirketlerinin faaliyet alanlarının sigortacılığın yanında sigortacılıkla doğrudan bağlantısı bulunan işleri de kapsayacak şekilde belirlendiği ifade edilmiştir³⁸. Sigortacılık Kapsamında Değerlendirilecek

³⁷ Kabukçuoğlu Özer, "sigortacılıkla doğrudan bağlantısı bulunan işler" kavramının kapsamının belirlenmesinin zor olduğunu, bağlantılı işlerin sigortacılık sektörünün ve sigortalıların hak ve menfaatlerinin korunması ve gözetilmesi ile rekabetin korunması ilkelerine göre değerlendirilmesi gerektiğini, hatta kapsamın belirlenmesine ilişkin kanun koyucunun Hazine Müsteşarlığına yetki verebileceğini ifade etmiştir (Fatma Dilek KABUKÇUOĞLU ÖZER, *Sigortacılık Kanunu Şerhi*, İstanbul 2012, s. 32).

³⁸ "... Sigorta ve reasürans şirketleri, münhasıran sigortacılıkla ve bunlarla doğrudan bağlantısı bulunan işlerle uğraşabilir. Şöyle ki, sigortacılık güven unsuruna dayalı, teknik ve ticari bir faaliyet olup toplumun geniş bir kesimine hitap eder. Bu noktada, aksi bir uygulama, doğması muhtemel riskler sonucu sigortalıların mağdur olmalarına neden olabilir. Diğer taraftan, sigortacılığın anlamı ve sınırları önceden

Faaliyetler ve Mesafeli Akdedilen Sigorta Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik³⁹'in "Tanımlar" kenar başlıklı 4. maddesinde de sigortacılık işleminin bir tanımı yapılmamıştır. Anılan Yönetmelik'in 5. maddesinin birinci fıkrasında Sigortacılık Kanunu'nun 3. maddesine atıf yapılarak sigorta ve reasürans şirketlerinin sigortacılık işlemleri ve bunlarla doğrudan bağlantısı bulunan başka işler dışında iş yapamayacakları tekrarlanmıştır.

Söz konusu Yönetmelik'in 6. ve 7. maddelerinde ise "sigortacılık işlemi" kavramının sınırları hem pozitif hem de negatif olarak çizilmeye çalışılmıştır. Öncelikle Yönetmelik'in 6. maddesinde sigortacılık kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmayan sözleşme faaliyetlere yer verilmiştir. Anılan bu düzenlemenin birinci fıkrasında hizmet sözleşmesi, eser sözleşmesi veya abonelik sözleşmesinde olduğu gibi konusu, karşı tarafın zararının giderilmesi yerine, bedeni veya fikri insan emeği olan ve belli bir ücret karşılığında iş görmeyi amaçlayan sözleşmelerin sigorta sözleşmesi ve bu kapsamda yapılan faaliyetlerin de sigortacılık faaliyeti olmadığı hükme bağlanmıştır. Söz konusu düzenlemenin ikinci fıkrasında ise Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve ilgili ikincil düzenlemelerine göre ihtiyari garanti kapsamında verilen taahhütler bir bedel karşılığında yapılıyor olsa bile sigorta sözleşmesi olarak kabul edilemeyeceği ifade edilmiştir. Yönetmelik'in 7. maddesinin birinci fıkrasında, her ne ad altında olursa olsun, Türk Ticaret Kanunu'nun 1401. maddesi kapsamında teminat verilmesine yönelik faaliyetlerin sigortacılık faaliyeti olduğu düzenlenmiştir.

Sigortacılık faaliyeti, sigortacılık işleme göre daha geniş bir kavramdır. Zira sigortacılık faaliyeti, sigortacılık kapsamında yapılan işlemler bütününden oluşur. Dolayısıyla sigortacılık işleminin kapsamı belirlenirken, sigorta sözleşmesinin tanımını içeren Türk Ticaret Kanunu'nun 1401. maddesinden hareket edilmesi ve işlemin teminat

öngörülemeyen bir şekilde her geçen gün genişlemekte ve diğer faaliyet kollarıyla da ilişkisi artmaktadır. Bu nedenle de sigorta ve reasürans şirketleri için faaliyet alanı, sigortacılık yanında sigortacılıkla doğrudan bağlantısı bulunan işleri kapsayacak şekilde belirlenmiştir..." TBMM Bülteni, Dönem 22, Yasama Yılı, Sıra Sayısı 1364, s. 3.

³⁹ RG, 16.06.2021, S. 31513.

verilmesine ilişkin olup olmadığının irdelenmesi gerekir. Sözleşmenin teminat verilmesine ilişkin olduğu ve ayrıca Türk Ticaret Kanunu'nun 1401. maddesindeki sigorta sözleşmesi tanımının unsurlarını içerdiği durumda, yapılan sözleşmenin bir sigorta sözleşmesi olduğu ve dolayısıyla bir sigortacılık işlemi olduğu kabul edilmelidir.

Sigorta sözleşmesi kapsamında sigortacının aslî edim borcu rizikoyu taşımaktır⁴⁰. Başka bir ifadeyle sigorta sözleşmesi kapsamında sigortacı, bir rizikonun gerçekleşmesiyle ortaya çıkacak sonuçlara karşı koruma sağlar. Sigorta sözleşmesini benzer sözleşmelerden ayıran unsur, sigorta ettirene veya menfaat sahibi üçüncü bir kişiye ait belirli bir rizikonun sonuçlarının sigortacı tarafından üstlenilmesidir⁴¹. Mal sigortalarında sigortacı, sigorta ettirenin veya sigortalının bir malvarlığı unsuruna ilişkin bir rizikonun gerçekleşmesi sonucunda o rizikonun vereceği zararın giderilmesini üstlenir. Mal sigortalarında sigortalının menfaati, bir malvarlığı unsuruna ilişkindir⁴². Mal sigortası bağlamında menfaat, bir hukuk süjesi ile zarar görmesi durumunda hukuk süjesinin ekonomik olarak zararına sebep olacak bir malvarlığı unsuru arasındaki değer ilişkisidir⁴³. Alternatif risk transfer sistemlerinde ise bu anlamda sigortalanan bir menfaat söz konusu değildir.

⁴⁰ KENDER, s. 332; AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 204; DEMİR, s. 226-227; KANER, s. 13; KAYIHAN/GÜNERGÖK, s. 191; KARA, s. 198; GÜNAY, s. 78.

⁴¹ Sözleşmedeki sigorta unsuru, yani bir rizikonun sonuçlarına karşı koruma unsuru, diğer edimlerden bağımsız ve ekonomik açıdan o sözleşmenin aslî unsuru olmalıdır (ÜNAN, C. I, s. 20).

⁴² SAYHAN, s. 62.

⁴³ Theo LANGHEID/Manfred WANDT, *Münchener Kommentar – Versicherungsvertragsgesetz Band I*, 3. Bası, C. H. Beck Verlag, München, 2022, § 1, n. 17; Wilfried RÜFFER/Dirk HALBACH/Peter SCHIMIKOWSKI, *Versicherungsvertragsrecht – Handkommentar*, 4. Bası, Nomos Verlag, Baden-Baden, 2020, § 74, n. 7; Roland Michael BECKMANN/Annemarie MATUSCHE-BECKMANN, *Versicherungsrecht – Handbuch*, 3. Bası, C. H. Beck Verlag, München, 2015, § 1, n. 121; Dirk LOOSCHELDERS/Christina PAFFENHOLZ, *Versicherungsvertragsrecht*, 3. Bası, Kohlhammer Verlag, Stuttgart, 2022, s. 117, n. 377.

Parametrik sigortada, sözleşmedeki bir rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigortalının bir malvarlığı unsurunda meydana gelecek zarara karşı bir teminat sağlanıyorsa ve ayrıca riziko gerçekleştikten sonra zararın varlığının ortaya konulmasına ilişkin anlaşma yapılmışsa, artık bir sigorta sözleşmesinin varlığından ve sigorta denetim hukuku açısından da bir sigortacılık işleminin varlığından bahsedilmesi gerekir.

D. Mal Sigortalarında Sigorta Bedelinin Sigorta Değerinden Ayrıştırılmasının Mümkün Olup Olmadığı

I. Zarar Sigortalarında Zenginleşme Yasağı İlkesi

Parametrik sigorta sözleşmelerinde, kararlaştırılan gösterge değerde meydana gelen belirli bir değişim sonucunda sigorta ettirenin zararından bağımsız olarak önceden belirlenmiş olan tazminatın ödenmesi öngörüldüğünden, bu tür bir anlaşmanın zenginleşme yasağı ilkesi kapsamında mümkün olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira Kanun'un 1486. maddesinin birinci fıkrası uyarınca Türk Ticaret Kanunu'nun 1459. ve 1461. maddelerine aykırı şekilde akdedilen sigorta sözleşmeleri geçersizdir.

1. Zenginleşme Yasağının Tanımı

Türk Ticaret Kanunu'nun 1461. maddesi uyarınca sigortacının sorumluluğu, sigorta bedeliyle sınırlıdır ve sigorta bedeli, rizikonun gerçekleştiği andaki sigortalı menfaatin değerini aşsa bile sigortacı uğranılan zarardan fazlasını ödemez. Sigortacının, rizikonun gerçekleşmesi sonucunda meydana gelen zarar miktarını aşacak bir tazminat ödemesi yapamaması, zenginleşme yasağı ilkesi⁴⁴ adlandırılmaktadır. Zenginleşme yasağı ilkesi, rizikonun gerçekleşmesinden sigorta ettirenin bir yarar sağlamaması gerektiğini ve

⁴⁴ Bu ilke aynı zamanda tazminat ilkesi olarak da adlandırılmaktadır (Merih Kemal OMAÇ, "Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasağı", Prof. Dr. Ergun Önen'e Armağan, Alkım Yayınları, İstanbul, 2003, 253-262, s. 253; AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 250; DEMİR, s. 286). Türk Ticaret Kanunu'nun 1459. maddesinin kenar başlığı da "Tazminat ilkesi"dir.

sigortanın bir kâr veya kazanç aracı olarak kullanılamayacağını ifade eder⁴⁵.

2. Zenginleşme Yasağı İlkesinin Gerekçeleri

Mal sigortaları bakımından zenginleşme yasağı ilkesinin kabul edilmesinin farklı gerekçeleri vardır. Zenginleşme yasağına, Alman hukukunda ilk olarak 1794 tarihli Prusya Umumi Memleket Kanunu'nun (*Allgemeines Landrecht für die preußischen Staaten*) 1983. maddesinde yer verilmiştir. Sigorta hukukunun tarihsel gelişimi içerisinde prime dayalı sigorta sözleşmelerinin doğması ve rizikonun gerçekleşmesi sonucunda meydana gelen zararın nakden tazmininin benimsenmesiyle, aşkın ve birden fazla sigorta ihtimalleri doğmuş ve sigorta ettirenin uğradığı zararın üzerinde bir tazminata ulaşması mümkün olmuştur. Ancak kısa süre içerisinde kazanç elde etme amaçlı spekülasyonların önüne geçilmesi için aşkın sigorta ve birden fazla sigorta yapılması yasaklanmıştır⁴⁶. Dolayısıyla zenginleşme yasağı ilkesinin amaçlarından birisi, ahlaki tehlikenin en aza indirgenmesi⁴⁷ ve bu şekilde milli ekonomiyle kamu düzeninin korunmasıdır⁴⁸.

Zenginleşme yasağı ilkesi, sigortanın sosyal işlevinin korunması bakımından da önem arz etmektedir. Hemen yukarıda ifade edildiği üzere sigorta, bir kazanç aracı olarak kullanılamaz. Menfaat ilkesiyle bir arada değerlendirildiğinde zenginleşme yasağı ilkesi, sigorta

⁴⁵ OMAĞ, s. 253; YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ, s. 85; AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 250; DEMİR, s. 286; ULAŞ, s. 207; KENDER, s. 354; ÖZDAMAR/DOĞAN, s. 82; KAYIHAN/GÜNERGÖK, s. 55; Zihni METEZADE/Nurettin T. GÜLELİ, (*Yeni Türk Ticaret Kanunu Altıncı Kitap – Sigorta Hukuku*, 3. Bası, Güner Yayınları, İstanbul, 2016, s. 139; CAN, *Sigorta Hukuku*, s. 39; Belin KÖROĞLU ÖLMEZ, *Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasağı*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Enstitüsü), Ankara, 2020, s. 32-33.

⁴⁶ Peter BARTHOLOMÄUS, *Das versicherungsrechtliche Bereicherungsverbot*, Verlag Versicherungsgesellschaft, Karlsruhe, 1997, s. 12.

⁴⁷ Aynı yönde bkz. Volker LOOKS, "Taxe, Neuwertversicherung und Bereicherungsverbot - Zugleich Anmerkung zum Urteil des BGH vom 08-02-1988 (II ZR 210/87)", *Versicherungsrecht*, 1991, H. 19, 731-735, s. 733.

⁴⁸ OMAĞ, s. 254.

sözleşmesinin kumar ve bahis sözleşmelerinden ayrılabilmesi bakımından gereklidir⁴⁹.

Sigorta, kişinin karşı karşıya olduğu rizikoların gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkacak zararlardan korunması düşüncesine dayanmaktadır. Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesinin mal ve şahıs varlığı değerlerinde meydana getireceği zararlara karşı himaye sağlanması ihtiyacıyla sigortacıya başvurmaktadır. Sigorta ettirenin, hem sigortacıdan zararın tazmini için gerekli olan tazminat bedelini alması hem de zarar verene başvurarak aynı zararın tazminini talep edebilmesi, sigorta ettirenin aynı zarar için iki kez tazminat almasına ve sigortanın amacına aykırı şekilde zenginleşmesine sebep olur. Dolayısıyla zenginleşme yasağı, halefiyet ilkesiyle de bağlantılıdır. Sigorta ettirenin aynı zararı iki defa tazmin etmesinin önüne geçilerek haksız bir kazanç elde etmesinin engellenebilmesi için de zenginleşme yasağına ihtiyaç duyulmaktadır⁵⁰.

Doktrinde, zenginleşme yasağı ilkesinin eleştirildiğini de ifade etmek gerekir. Doktrindeki bir görüşe göre, can sigortalarında sigortacı zarardan tamamen bağımsız bir şekilde edim yükümlülüğü altına girmekte ve bu durum aslında zararın, sigorta ilişkisinde sigortacının ediminin kapsamını belirleyen zorunlu bir unsur olmadığını ortaya koymaktadır⁵¹. Bu görüşe göre zenginleşme yasağı, Türk Ticaret Kanunu'nun aşırı katı bir kuralıdır.

3. Zenginleşme Yasağı İlkesinin Kapsamı

Zenginleşme yasağı ilkesinin kapsamının doğru şekilde belirlenmesi, çalışma konumuz olan parametrik sigorta sözleşmelerinin Türk sigorta sözleşmesi hukuku açısından geçerliliğinin tespitinde

⁴⁹ OMAĞ, s. 254; Hans-Leo WEYERS, *Versicherungsvertragsrecht*, 3. Bası, Luchterhand, München, 2003, n. 449; ÖZDAMAR/DOĞAN, s. 82; Fahiman TEKİL, "Sigorta Hukukunda Tazmin İlkesi ve Rücu Hakkı", Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1998, 113-131, s. 115; KÖROĞLU ÖLMEZ, s. 37.

⁵⁰ OMAĞ, s. 254; ÖZDAMAR/DOĞAN, s. 82; KAYIHAN/GÜNERGÖK, s. 55; KÖROĞLU ÖLMEZ, s. 33.

⁵¹ ÜNAN, C. II, s. 86.

önemli bir rol oynamaktadır. Mutlak bir zenginleşme yasağı ilkesinin geçerli olduğu durumlarda, zenginleşme yasağının kapsamının belirlenmesine gerek duyulmaz. Zira mutlak bir zenginleşme yasağı söz konusu ise, sigortacının meydana gelen zarardan daha fazla tazminat ödemesi hiçbir şekilde mümkün değildir. Öte yandan zenginleşme yasağı ilkesinin katı bir şekilde uygulanmadığı, yani sınırlı bir zenginleşme yasağı söz konusu olduğunda, bu yasağın sınırlarının belirlenmesi gerekir.

Gerek Alman gerekse Türk sigorta hukukunda mutlak bir zenginleşme yasağının söz konusu olmadığı, aksine Kanun'da istisnalar öngörülmesi suretiyle sınırlı bir zenginleşme yasağının düzenlendiği kabul edilmektedir⁵². Zenginleşme yasağının en önemli istisnası Türk Ticaret Kanunu'nun 1461. maddesinin ikinci fıkrasında⁵³ düzenlenmiştir⁵⁴. Yeni değer sigortalarında kural olarak zenginleşme gerçekleşmekte, sigortacı zarardan fazla bir tazminat ödemesi yapabilmektedir.

⁵² CAN, *Sigorta Hukuku*, s. 40; KÖROĞLU ÖLMEZ, s. 93 vd.; Gerrit WINTER, "Die Verabschiedung des allgemeinen Bereicherungsverbots", *Versicherung, Recht und Schaden – Festschrift für Johannes Wälde zum 75. Geburtstag*, C. H. Beck Verlag, München, 2009, s. 105 vd.; Horst BAUMANN/ Michael BECKMANN/ Christiane EIFLER/Oliver KNOPS, *Bruck/Möller Versicherungsvertragsgesetz Großkommentar Band I*, 10. Bası., De Gruyter Verlag, Berlin/Boston, 2021, § 1, n. 91 vd.

⁵³ Ünan, anılan düzenlemeyi haklı olarak eleştirmektedir. Zira Türk Ticaret Kanunu'nun 1461. maddesinin ikinci fıkrasında, anılan düzenlemenin sadece birinci fıkrasının yeni değer sigortalarına uygulanmayacağı öngörülmüştür. Ancak Kanun'un 1459. maddesinde de sigortacının, sigortalının uğradığı zararı tazmin edeceği öngörüldüğünden, yeni değer sigortaları bakımından Kanun'un 1459. maddesinin de uygulanmayacağı açıkça belirtilmesi gerektiğini ifade etmiştir (ÜNAN, C. II, s. 145).

⁵⁴ Yeni değer sigortasına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. ÜNAN, C. II, s. 145 vd.; Mertol CAN, "Yeni Değer Sigortası (Neuwertversicherung)", Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan, *Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları*, Ankara, 1998, 167-196, s. 170 vd.; Huriye KUBİLAY, *Yeni Değer Sigortası*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1994, s. 9 vd.

Zenginleşme yasağı ilkesinin bir diğer istisnası da takseli sigorta sözleşmeleridir⁵⁵. Kanun'un 1464. maddesinin birinci fıkrası uyarınca taraflar sözleşme ile sigorta değerini belirli bir para olarak belirlemişlerse, bu para taraflar arasında, sigorta değeri için esas olur. Taraflar arasında ortaya çıkması muhtemel ispat sorunlarının önüne geçilmesi ve rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigorta tazminatının hızlı ve sorunsuz şekilde ödenebilmesi için sözleşme serbestisi ilkesi kapsamında tarafların sigorta süresi boyunca sigorta değerini sabitlemeleri Kanun'un 1464. maddesi kapsamında mümkündür⁵⁶. Kanun koyucu, Kanun'un 1464. maddesinin ikinci fıkrasında taksenin "esaslı şekilde fahiş" olduğu hâllerde sigortacının taksenin indirilmesini talep edebileceğini öngörmüştür. Umulan kazancın takselenmesi durumunda ise sözleşme yapıldığı sırada ticari tahminlere göre elde edilmesi mümkün görünen kazancın sözleşmenin kapsamına alınabileceği, sigortacının bunu aşan kısmın indirilmesini talep edebileceği hükme bağlanmıştır.

Takseli sigorta ve yeni değer sigortasının yanı sıra Türk Ticaret Kanunu'nun 1453. maddesinin ikinci fıkrasında tarafların anlaşarak kazanç kaybını da sigorta kapsamına alabilecekleri düzenlenmiştir. Kazanç kaybı soyut nitelikte bir zarar olduğundan, tam olarak hesaplanması mümkün değildir⁵⁷. Yani teorik olarak kazanç kaybı için sigortacı tarafından ödenecek tazminatın, sigorta ettirenin somut zararını aşması mümkündür⁵⁸. Ancak buna rağmen kazanç kaybının

⁵⁵ ÜNAN, C. II, s. 165; AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 259; GÜNAY, s. 182-183; DEMİR, s. 294; KAYIHAN/GÜNERGÖK, s. 46; CAN, *Sigorta Hukuku*, s. 87. Ayrıca bkz. Ahmet Baybars ÖZŞAHİN, "Takseli Sigortaya İlişkin TTK M. 1464/2'nin Değerlendirilmesi", *REGESTA*, 2023, 8. Cilt, 3. Sayı, 347-362, s. 357.

⁵⁶ Şenocak, takseli sigortanın zenginleşme yasağı ilkesini dolanma aracı olarak kullanılamayacağını ve taksenin belirlenmesi ile zenginleşme yasağı ilkesi arasında bir dengenin kurulması gerektiğini ifade etmiştir (Kemal ŞENOCAK, *Takseli Sigorta, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Haziran 2009, 25. Cilt, 179-207, s. 198 vd.).

⁵⁷ Aynı yönde bkz. CAN, *Sigorta Hukuku*, s. 83; KÖROĞLU ÖLMEZ, s. 94.

⁵⁸ CAN, *Yeni Değer*, s. 183.

sigorta kapsamına alınmasına izin verilmiş, sadece makul sınırı aşan kısmın sigorta edilemeyeceği hükme bağlanmıştır (TTK m. 1453/II).

II. Parametrik Sigorta Sözleşmelerinin Zenginleşme Yasağı İlkesi Kapsamında Değerlendirilmesi

1. Genel Olarak

Hukukumuzda zenginleşme yasağı ilkesinin istisnaları öngörülmüş olmakla birlikte parametrik sigorta sözleşmelerinin bu kapsamda değerlendirilmesinin mümkün olup olmadığı kanaatimizce tartışmaya açıktır. Hemen yukarıda ifade edildiği üzere, zenginleşme yasağı ilkesinin istisnaları nedeniyle mutlak bir zenginleşme yasağından bahsedilmesi mümkün olmasa da, kanun koyucu söz konusu istisnaları düzenlerken, zenginleşme yasağı ilkesini tamamen bertaraf etmemiştir. Aksine menfaat ilkesini gözetmekle birlikte, suiistimallerin önünde geçilmesi adına “esaslı şekilde fahiş”, “sözleşmenin yapıldığı sırada ticari tahminlere göre elde edilmesi mümkün görünen” veya “makul sınır” gibi bazı düzeltici işleve sahip, normatif kriterler doğrultusunda istisnalara izin vermiştir⁵⁹. Parametrik sigorta sözleşmelerinde, kural olarak sigorta değeri üzerinden bir değerlendirme yapılmakla birlikte sigorta bedeli tamamen tarafların anlaşmasına doğrultusunda belirlenmektedir. Dolayısıyla sigorta bedeli, sigorta değerine göre belirlenmediğinden, özellikle pozitif baz riskin ortaya çıkması, yani tetikleyici değerde öngörülen değişiklik gerçekleşmesine rağmen zararın doğmadığı veya zarar miktarının sigorta bedeline kıyasla çok az olduğu durumlarda bile sözleşmede öngörülen tazminat bedelinin sigorta ettirene ödenmesi söz konusu olabilir.

Bu bağlamda parametrik sigorta sözleşmelerinin zenginleşme yasağı ilkesine aykırılık teşkil etmeyecek şekilde düzenlenmesinin mümkün olup olmadığı değerlendirilmelidir. Bu bağlamda parametrik sigorta sözleşmelerinin zenginleşme yasağı ilkesine aykırılık teşkil etmemesi için Türk Ticaret Kanunu'nun 1464. maddesinin ikinci fıkrasının amaçsal daraltılması (*teleologische Reduktion*) düşünülebilir. Alman hukukunda doktrindeki bir görüşe göre, normatif zarara sebep

⁵⁹ Aynı yönde bkz. CAN, *Sigorta Hukuku*, s. 40.

olabilecek bir rizikonun gerçekleşmemesinde de sigorta ettirenin sigortalanabilir bir menfaati vardır. Bu nedenle Alman hukukunda doktrindeki bu görüşe göre, normatif zararlarda teknik olarak bir sigorta değeri söz konusu olmadığı için normatif zararlara karşı zenginleşme yasağı ilkesi ihlal edilmeksizin parametrik sigorta sözleşmeleri akdedilmesi mümkündür⁶⁰.

2. Normatif Zararlarda Sigorta Değerinin Bulunmamasından Ötürü Bu Zararlara İlişkin Parametrik Sigorta Sözleşmesi Yapma İmkânın Olup Olmadığı

Sigorta sözleşmesinin esaslı unsuru niteliğindeki (TTK m. 1408/1) menfaat kavramının Türk Ticaret Kanunu'nda bir tanımı bulunmamaktadır. Menfaat kavramının kanunî bir tanımı bulunmadığından, doktrinde farklı tanımlara yer verilmektedir⁶¹. Zarar sigortalarında menfaatin zedelenmesi, rizikonun gerçekleşmesi dolayısıyla malvarlığının riziko gerçekleşmeden önceki haline kıyasla daha kötü bir hâle gelmesini ifade eder⁶². Dolayısıyla zarar sigortalarında rizikonun gerçekleşmesinden olumsuz yönde etkilenecek olan kişinin, sigortalanabilir bir menfaati olduğu kabul edilir. Ayrıca sadece herhangi bir menfaatin bulunması, bu menfaatin sigortalanabilir olduğu anlamına gelmez. Sadece ekonomik ve meşru menfaatlerin sigortalanması mümkündür⁶³.

Zarar kavramı, sigortalanabilir menfaatinin sınırlarının belirlenmesinde önemli bir rol oynar. Zira hukuk düzeni tarafından korunmayan bir menfaatin zarar görmesi durumunda bunun tazmin edilmesi mümkün olmadığından, bu zararın giderilmesi yükümlülüğünün sigorta sözleşmesi kapsamında sigortacı tarafından üstlenilmesi de mümkün değildir. Alman hukukunda, Türk ve İsviçre

⁶⁰ Bu hususta bkz. HOFFMANN, s. 309.

⁶¹ Bu tanımlarla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. SAYHAN, s. 35 vd. Ayrıca bkz. Etem KARA, *Sigortalanabilir Menfaat İlkesi*, Ankara 2020, s. 86 vd.

⁶² ÜNAN, C. I, s. 83.

⁶³ KARA, *Menfaat İlkesi*, s. 96, 97; SAYHAN, s. 85, 86; DEMİR, s. 160; ÖZDAMAR/DOĞAN, s. 52-53; KAYIHAN/GÜNERGÖK, s. 50; CAN, *Sigorta Hukuku*, s. 31, 32.

hukukundan farklı olarak⁶⁴, malvarlığında herhangi bir azalmaya neden olmayan normatif zararların tazmin edilmesinin mümkün olduğu kabul edilmektedir. Alman hukukunda kişinin bir malvarlığı unsurunu kullanmaktan mahrum kalması⁶⁵ veya tatil yapma imkânından yoksun bırakılması⁶⁶ cismanî olmayan zarar (normatif zarar) olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle Alman hukukunda *Hoffmann*, hukuk düzeni tarafından tanınan cismanî olmayan menfaatlerin de sigorta himayesine konu olabileceğini, sigortacının bu menfaatlerin ihlali nedeniyle ortaya çıkan zararı gidermeyi parametrik bir sigorta sözleşmesi kapsamında üstlenebileceğini ifade etmektedir⁶⁷. Bu görüşe göre sigorta ettirenin oturduğu eve ilişkin sel rizikosuna karşı parametrik sigorta sözleşmesi akdetmesinin mümkün olduğu kabul edilmelidir. Sigorta ettirenin oturduğu taşınmaza sigortacı tarafından kurulan ölçüm cihazının sel sonucunda belirli bir değeri aşmasıyla sigorta ettiren, sözleşmede önceden belirlenen tazminat miktarının talep edebilmelidir. Zira Alman Federal Yüksek Mahkemesi, kişinin kendi evini kullanmasının da ekonomik bir değeri olduğunu kabul etmektedir⁶⁸. Bu görüş, sigorta ettirenin su baskını nedeniyle evini kullanamamasının da bir ekonomik değeri olduğunu, evi kullanma imkânından mahrum kalınmasının sigortalananabilir bir menfaat olduğu kabul edildiğinde ise kararlaştırılan

⁶⁴ M. Kemal OĞUZMAN/M. Turgut ÖZ, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2*, 16. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2021, 46, n. 125; Fikret EREN, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 27. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s. 602.

⁶⁵ Bu hususta bkz. Franz Jürgen SÄCKER/Roland RIXECKER/Hartmut OETKER/Bettina LIMPERG, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch Band 2*, 9. Bası, C. H. Beck Verlag, München, 2022, § 249, n. 60 vd.

⁶⁶ Alman Medenî Kanunu'nun 651n maddesinin ikinci fıkrası uyarınca paket tatilin iptal olması veya herhangi bir şekilde önemli derecede olumsuz etkilenmesi durumunda seyahat edecek kişi, boşa harcanan tatil süresi için de uygun bir maddî tazminat talep edebilir. Tatil zamanının boşa harcanması nedeniyle doğan zararın niteliğine ilişkin olarak bkz. Franz Jürgen SÄCKER/Roland RIXECKER/Hartmut OETKER/Bettina LIMPERG, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch Band 6*, 9. Bası, C. H. Beck Verlag München 2023, § 651n, n. 67 vd.

⁶⁷ HOFFMANN, s. 309.

⁶⁸ BGH, 09. 07. 1986, GSZ 1/86 (NJW, 1988, 50).

tazminat miktarı bakımından sigorta değeri gibi somut bir sınırdan bahsedilemeyeceğini ileri sürmüştür. Ancak bu görüşe göre, sigorta değeri olarak somut bir bedel söz konusu olmasa da evi kullanma imkânından mahrum kalınması nedeniyle ödenecek sigorta tazminat miktarı belirlenirken söz konusu semtteki ortalama barınma ücretinin dikkate alınması gerekmekte olup ortalama barınma ücretini aşan bir tazminat miktarının kararlaştırılmasının mümkün değildir.

Hoffmann, Alman Medenî Kanunu'nun 651n maddesinin ikinci fıkrasında boşa harcanan tatil süresi nedeniyle seyahat edenin maddi tazminat talebinde bulunmasına imkân veren kanun hükmünden hareketle, seyahat sigortalarında da hava durumuna ilişkin bir göstergenin baz alınabileceğini ve hava durumunda sözleşmede öngörülen şekilde bir değişiklik meydana geldiğinde, sigortacının tatil imkânını tam olarak kullanamaması nedeniyle uğradığı cismanî olmayan zarar için seyahat edene önceden belirlenen tazminatı ödeyebileceğini ifade etmiştir⁶⁹. Ancak *Hoffmann*'a göre tatil süresinin boşa harcanmamasında seyahat edenin sigortalanabilir bir menfaati olduğu kabul edilse de sigorta tazminatı miktarı taraflarca herhangi bir sınırlandırma olmaksızın serbestçe kararlaştırılamaz. Sigortacı tarafından yapılacak tazminat ödemesinin miktarı, söz konusu tatilin seyahat edene toplam maliyeti gözetilerek belirlenmelidir⁷⁰.

Türk hukukunda normatif zararlar tazmini kabil birer zarar olarak kabul edilmediğinden, kişinin bir malvarlığı unsurunun kullanımından mahrum kalması veya tatil zamanının boşa harcanması birer zarar olarak değerlendirilemez. Hukukumuzda bir menfaatin sigortalanabilmesi için söz konusu menfaatin ekonomik bir değerinin olmasının yanı sıra hukuk düzeni tarafından korunması gerekmektedir. Sel veya kötü hava şartları, mağdur olan kişi bakımından birtakım tatsızlıklara veya umulmayan hâllere neden olsa da eşyanın kullanım hakkından mahrum kalınmasının veya tatil süresinin boşa harcanmasının ekonomik değerini koruyan bir düzenleme hukuk sistemimizde mevcut değildir. Bu nedenle Alman hukukunda

⁶⁹ HOFFMANN, s. 309.

⁷⁰ HOFFMANN, s. 309.

doktrindeki kabulün aksine, bir rizikonun gerçekleşmesi nedeniyle sigorta ettirenin bir eşyayı kullanma imkânından mahrum kalması veya tatil süresini boşa harcaması sigortalanabilir menfaat kavramı içerisinde telakki edilemez. Normatif zararlara ilişkin sigorta sözleşmesi yapılması mümkün olmadığından (TTK m. 1408/1), sınırlı hâllerde de olsa normatif zararlara ilişkin sigorta sözleşmelerinde teknik anlamda bir sigorta değeri olmadığından bahsedilmesi de söz konusu değildir. Bu nedenle normatif zararlara ilişkin sigorta sözleşmelerinin parametrik sigorta şeklinde yapılmasının mümkün olduğunu kabul eden Alman hukukunda doktrindeki görüşün Türk hukuku bakımından uygulanması mümkün değildir.

3. Parametrik Sigorta Sözleşmelerinde Türk Ticaret Kanunu'nun 1464. Maddesinin İkinci Fıkrasının Amaçsal Daraltma Yoluyla

Türk Ticaret Kanunu'nun 1464. maddesinde düzenlenen takseli sigortayla sigorta değerinin sigorta bedeline eşit olması gerektiği kuralına bir istisna getirilmiştir. Taraflar, sözleşmeyle sigorta değerini belirli bir para olarak belirlemişlerse, bu para taraflar arasında sigorta değeri için esas olur. Sigortalanan menfaatin riziko gerçekleşmeden önceki değeriyle riziko gerçekleştikten sonraki değerinin tespiti ile aradaki farkın hesaplanması her zaman kolay olmadığından, doğması muhtemel ispat sorunlarının önüne geçilmesi ve riziko gerçekleştiğinde tazminatın hızlı ve sorunsuz şekilde ödenmesi için takseli sigortaya başvurulur⁷¹. Parametrik sigorta sözleşmelerinde amaç, tetikleyici değere ulaşılmasıyla sigorta tazminatının başka bir araştırmaya gerek olmaksızın en kısa sürede ödenmesidir.

⁷¹ ŞENOCAK, *Takseli Sigorta*, s. 180; Hüseyin ÜLGEN/Arslam KAYA, "Takseli Kara Sigortalarında Esaslı Surette Fahiş Sigortanın Hile Hükümlerinden Hareketle Tenkisi Mümkün müdür?", *Bilgi Toplumunda Hukuk – Ünal Tekinalp'e Armağan C. I*, Beta Yayınevi, İstanbul, 2003, 961-980, s. 963 vd.; ÜNAN, s. 164; AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 258; DEMİR, s. 293; GÜNAY, s. 181; ÖZŞAHİN, s. 348-349; SAYHAN, s. 202; KAYIHAN/GÜNERGÖK, s. 59.

Parametrik sigorta sözleşmelerinde sigorta bedeli taraflarca sözleşmede serbestçe belirlendiği için bu sözleşmelerin takseli sigortalara ilişkin Kanun'un 1464. maddesi kapsamında geçerli olduğu düşünülebilir. Ancak Kanun'un 1464. maddesinin ikinci fıkrasında, taksenin serbestçe belirlenmesi imkânının sınırları çizilmiştir. Bu düzenleme uyarınca takse esaslı şekilde fahiş ise sigortacı taksenin indirilmesini isteyebilir. Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 76. maddesinin ikinci cümlesinden farklı olarak hukukumuzda sigortacıya taksenin indirilmesini talep etme hakkı tanınmıştır⁷². Türk Ticaret Kanunu'nun "Koruyucu Hükümler" kenar başlıklı 1486. maddesinde 1464. maddeye yer verilmemiştir. Dolayısıyla tarafların Kanun'un 1464. maddesinin ikinci fıkrasının uygulanmaması konusunda anlaşabilecekleri düşünülebilir. Hatta parametrik sigorta sözleşmelerinde, tarafların sözleşmeyle elde etmek istedikleri amaç gözetildiğinde kural olarak Kanun'un 1464. maddesinin ikinci fıkrasının uygulanmayacağı yönünde zımnî bir anlaşma olduğunun varsayılması gerektiği ileri sürülebilir. Fakat takseli sigortanın zenginleşme yasağının bir istisnası olduğu ve sınırlarının da 1464. maddenin ikinci fıkrasıyla çizildiği gözetildiğinde, tarafların sözleşmeyle bu düzenlemenin uygulanmasından vazgeçemeyeceklerinin kabulü daha doğrudur⁷³. Aksi hâlde sözleşmede Kanun'un 1464. maddesinin ikinci fıkrasının uygulanmayacağı kararlaştırılarak, tarafların zenginleşme yasağını

⁷² Alman Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 76. maddesinin ikinci cümlesinde rizikonun gerçekleştiği anda taksenin asıl sigorta değerini önemli derecede aştığı durumlarda, sigortacının kararlaştırılan takseyle bağlı olmayacağı düzenlenmiştir. Türk Ticaret Kanunu'nun 1464. maddesinde de taksenin sigorta değerini önemli derecede aştığı durumlarda riziko gerçekleştikten sonra sigortacının takseyle bağlı olmadığını hükme bağlanmış olması gerektiği yönünde bkz. ÜNAN, C. II, s. 167.

⁷³ ŞENOCAK, *Takseli Sigorta*, s. 205; ÖZŞAHİN, s. 358; Jürgen PRÖLLS/Anton MARTIN, *Beck'sische Kurzkommentare – Versicherungsvertragsrecht*, 31. Bası, C. H. Beck Verlag, München, 2021, §76, n. 18; RÜFFER/HALBACH/SCHIMIKOWSKI, §76, Kn. 14. Aksi yönde bkz. Roland Michael BECKMANN/Robert KOCH, *Bruck/Möller Versicherungsvertragsgesetz Großkommentar Band III*, 9. Bası, De Gruyter Verlag, Berlin/Boston, 2009, §76, n. 9.

herhangi bir sınırlama olmadan takseye ilişkin yapacakları anlaşmayla dolanmaları mümkün hâle gelir.

Parametrik sigorta sözleşmelerinde sigorta bedelinin serbestçe belirlenebileceği kabul edilse bile Kanun'un 1464. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca sigortacıya sigorta bedelinde indirim talep etme hakkı tanındığından, sözleşmede belirlenen gösterge değere ulaşılsa bile sigortacının indirim talebinde bulunmasıyla parametrik sigorta sözleşmesinden beklenen amaca ulaşılması engellenecektir. Yani indirim talebinin ileri sürülmesiyle, sigorta ettirenin herhangi bir araştırmaya gerek olmaksızın hızlı ve sorunsuz şekilde sigorta tazminatını elde etmesi imkânı ortadan kalkacak veya daha iyi ihtimalde taraflar arasındaki uyuşmazlık çözülmüncelere kadar ertelenecektir. Oysa parametrik sigorta sözleşmelerinin ortaya çıkmasındaki en önemli iki faktör, sigortalıların zor rizikolara karşı da sigorta himayesi sağlanması ihtiyacı ve riziko gerçekleştikten sonra en kısa sürede ve en az masrafla sigorta ettirenin sigorta tazminatına ulaşması imkânıdır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1464. maddesinin ikinci fıkrasıyla engellenmeye çalışan tehlikelerin parametrik sigorta sözleşmeleri bakımından ortaya çıkması söz konusu değilse, amaçsal daraltma yoluyla bu düzenlemenin parametrik sigorta sözleşmeleri bakımından uygulanmaması düşünülebilir. Bunun için öncelikle Kanun'un 1464. maddesinin ikinci fıkrasıyla korunan değerlerin veya engellenmeye çalışılan tehlikelerin ortaya konması gerekir. Kanun'un 1464. maddesinin birinci fıkrasında zenginleşme yasağının bir istisnası düzenlenmiş ancak bu istisna kullanılarak zenginleşme yasağı ilkesinin fiilen bertaraf edilmemesi için ikinci fıkrada taksenin serbestçe belirlenmesinin sınırları çizilmiştir. Başka bir ifadeyle Kanun'un 1464. maddesinin ikinci fıkrasının amacı, takseli sigortayla zenginleşme yasağı ilkesinin dolanılmasının önüne geçilmesidir. Zenginleşme yasağı ilkesinin öngörülmesini gerektiren temel çekince, hemen yukarıda ifade edildiği üzere⁷⁴, sigortanın sosyal işlevinin korunmasıdır. Bu nedenle sigortanın kumar ve bahisten ayrılabilmesi için sigorta ettirenin sigortalıların şey üzerindeki bir rizikonun gerçekleşmesinde değil,

⁷⁴ Bkz. yuk. D., I., 1.

gerçekleşmemesinde bir menfaati olması aranmakta ve daha da önemlisi ahlakî tehlikenin en aza indirgenerek spekülâtif şekilde rizikonun gerçekleştirilmesinin önüne geçilmesi ve sigortanın bir zenginleşme aracı olarak kullanılmasının engellenmesi amaçlanmaktadır.

Parametrik sigorta sözleşmelerinde sigorta bedelinin serbestçe belirlenebilmesi, sigortanın sosyal işlevini yerine getirmesine engel teşkil etmez. Çünkü parametrik sigorta sözleşmeleriyle sigortalanan daha zor olan rizikolara karşı da sigorta himayesi sağlanması imkânı yaratılmaktadır. Kaldı ki, parametrik sözleşmelerin hukuken bir sigorta sözleşmesi olarak nitelendirilebilmesi için rizikonun gerçekleşmesinde sigorta ettirenin bir menfaatinin olmaması şartının mevcut olması gerekmektedir. Başka bir ifadeyle henüz sözleşmenin sigorta sözleşmesi olup olmadığı değerlendirilirken, sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmemesinde değil de, gerçekleşmesinde bir menfaati olduğu tespit edilirse, o zaman o parametrik sigortanın bir mal sigortası olarak nitelendirilmesi zaten mümkün olmaz (TTK m. 1453/1).

Parametrik sigorta sözleşmeleri ahlakî tehlike açısından değerlendirildiğinde de klasik mal sigortalarına kıyasla zenginleşme yasağı ilkesinin amacına aykırı bir hâlin varlığından söz edilemez. Parametrik sigorta sözleşmelerinde tazminat ödemesi, sözleşmeyle somut ve matematiksel veriye dayalı bir göstergeye bağlanmaktadır. Kural olarak parametrik sigorta sözleşmelerinde bu gösterge, hava olayları veya doğal afetler gibi önceden kesin olarak belirlenemeyen ve tarafların etkilemesi mümkün olmayan olayların matematiksel karşılıklarından seçilmektedir. Dolayısıyla ne sigorta ettirenin ne de sigortacının rizikoyu, yani gösterge değerinde sözleşmede öngörülen değişimi, tek taraflı iradesiyle gerçekleştirmesi mümkün değildir. Sigorta ettirenin gösterge değerinin ölçümünü yapan aletleri manipüle ederek istediği değişimi elde edebileceği teorik bir ihtimal olarak mümkündür. Ancak uygulamada niteliği itibarıyla manipüle edilmesi mümkün olmayan gösterge değerleri seçilmesi, gösterge değere ilişkin farklı yerlerde sigortacıya ait birden çok ölçüm cihazının kullanılması veya verilerin sözleşmeye taraf olmayan, bağımsız ve objektif üçüncü bir kişi veya kurumdan alındığı hususları gözetildiğinde, sigorta ettirenin değer üzerinde etkili olabilmesi oldukça zor görünmektedir. Bu

nedenle parametrik sigorta sözleşmelerinde rizikonun kasten gerçekleştirilerek sigorta tazminatı elde edilmesi ihtimali klasik mal sigortalarına kıyasla oldukça düşüktür.

Sonuç olarak zarar sigortalarında geçerli olan zenginleşme yasağı ilkesi mutlak nitelikte olmasa da istisnaları ve istisnalarının sınırları Kanun'da belirlenmiştir. Bu nedenle sigorta sözleşmesinde tarafların genel olarak sigorta bedelini hiçbir sınırlamaya tabi olmaksızın serbestçe belirleyebileceklerinin kabulü mümkün değildir. Ancak sınırlı zenginleşme yasağı ilkesinin öngörülmesine neden olan çekinceler parametrik sigorta sözleşmeleri bakımından söz konusu olmadığından, tarafların sigorta bedelini serbestçe belirlemelerinin mümkün olduğu ve sigorta bedeli belirlendikten sonra Kanun'un 1464. maddesinin ikinci fıkrasının amaçsal daraltılarak sigortacının bedelde indirim talep etmesinin mümkün olmadığı kanaatindeyiz⁷⁵. Parametrik sigorta sözleşmeleri, zenginleşme yasağı ilkesinin öngörülmesindeki amaçları kural olarak ihlal etmediğinden, bu tür sözleşmelerin yukarıda açıklanan gerekçelerle hukuken geçerli kabul edilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

E. Uygulamada Parametrik Sigorta Sözleşmelerinin Hazırlanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

I. Sigortalı Menfaatin Açık Bir Şekilde Ortaya Konması ve Gösterge Değerin Ölçüm Şeklinin Belirlenmesi

Parametrik sigorta sözleşmelerinde sigortalı menfaatin açık bir şekilde ifade edilmesi, özellikle sigorta denetim hukuku açısından önem arz eder. Sözleşmenin hukukî olarak nitelendirilmesi yapılırken, sigorta sözleşmesi niteliğinin tespiti ve alternatif riziko transferi araçlarından ayrılabilmesi için sigortalı menfaatin net bir şekilde ifade edilmesi isabetli olur. Parametrik sigorta sözleşmelerinde tarafların kararlaştırdığı değere ulaşılmasıyla rizikonun gerçekleştiği kabul edildiğinden, sözleşmede rizikoya ilişkin ayrıntılı açıklamalara yer verilmesine gerek olmadığı düşünülebilir. Fakat sözleşmenin doğru şekilde nitelendirilebilmesi için hangi rizikoya karşı sigorta himayesi

⁷⁵ Aynı yönde bkz. HOFFMANN, s. 310; PERNER, s. 239 vd.

sağlandığının sözleşmede net bir şekilde yer alması yerinde olur. Ayrıca sigorta bedeli taraflarca belirlendiğinden, sözleşmenin kumar ve bahis sözleşmesi olarak nitelendirilmemesi için sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesinde menfaati bulunmadığının da kolay bir şekilde tespit edilebilir olması gerekir. Bu nedenle sigortalanan menfaatin tam, eksiksiz ve net bir şekilde ifade edilmesi özellikle önem arz eder.

Alman hukukunda doktrinde sigorta ettirenin menfaatinin varlığını somut bir şekilde ortaya koyması gerekip gerekmediği konusunda bir görüş birliği bulunmamaktadır. Bir görüşe göre, sigortacı sözleşmede sözleşme akdedildiğinde veya riziko gerçekleştiğinde sigorta zararının meydana geldiğini ispat etmesi gerektiğine ilişkin bir düzenlemeye yer vermelidir. Ancak sigorta ettirenin, sigorta zararının meydana geldiğini (ve dolayısıyla sigortalananın bir menfaatinin sözleşme akdedildiğinden beri mevcut olduğunu) yazılı olarak bildirmesi, sigorta denetim hukuku açısından sigortacının menfaatin noksanlığına rağmen sözleşme yapılmasından dolayı herhangi bir yaptırıma maruz kalmaması için yeterli kabul edilmelidir⁷⁶. Doktrindeki bir diğer görüşe göreyse, zararın varlığına ilişkin araştırma yapılması veya zararın ispatının talep edilmesi parametrik sigortaların getirdiği maliyet avantajıyla örtüşmemektedir⁷⁷. Sigortacılık Kanunu'nun 32. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca sigorta şirketleri, mevzuata uygun faaliyette bulunmakla yükümlüdür. Parametrik sigorta sözleşmelerinin amacı gözetilerek sigorta ettirenin beyanına itibar edilerek tazminat ödemesi yapılması makul görünmektedir. Bununla birlikte sözleşmede rizikonun gerçekleşmesi durumunda göstergedeki değişikliğin tahmin edilen şekilde zarara neden olduğunu kolaylıkla ve ayrıca bir maliyete neden olmayacak şekilde ortaya koymaya elverişli ispat araçlarının (örneğin, sigorta ettiren tarafından cep telefonu ile çekilen fotoğraf ve videolar vs.) sigortacıya sağlanması öngörülebilir (TTK n. 1447/1). Ayrıca her halükârda sigortacı, şüpheli bir durum söz konusu ise Türk Ticaret Kanunu'nun 1447. maddesinin birinci fıkrası uyarınca zararın

⁷⁶ HOFFMANN, s. 310.

⁷⁷ Dirk LOOSCHELDERS/Petra POHLMANN, VVG – *Versicherungsvertragsgesetz mit Nebengesetzen und systematischen Erläuterungen Kommentar*, 4. Bası, Carl Heymanns Verlag, Hürth, 2023, §1, Kn. 39a.

gerçekleştiğine ilişkin her türlü bilgi ve belge kendisine sağlanıncaya kadar tazminat ödemesi yapmayı erteleyebilir.

Parametrik sigorta sözleşmelerinde bir diğer önemli unsur, tazminat ödemesinin bağlandığı gösterge değerdir. Kural olarak gösterge değer seçilmesi ve bu değerde nasıl bir değişiklik meydana geldiğinde tazminat ödemesinin yapılacağı kolaylıkla belirlenebilir. Ancak sadece gösterge değer seçilmesi tek başına yeterli değildir. Zira bu değer nasıl ölçüleceğinin de sözleşmede açık bir şekilde kararlaştırılmış olması gerekir. Bu noktada ikili bir ayırım yapılmalıdır. Sigortacı, kendi altyapısıyla elde ettiği verilere göre sigorta tazminatı ödemeyi taahhüt etmiş olabilir. Bu durumda sigortacının verilerinin şeffaf bir şekilde toplanması, verileri toplayan sistemin fiziksel ve yazılımsal olarak dışarıdan müdahalelere karşı korunması ve sigorta ettiren ile verilerin eş zamanlı şekilde paylaşılması önem arz eder.

Sözleşmeye taraf olmayan üçüncü bir kişi veya kurumdan temin edilecek verilerin esas alınacağı kararlaştırılmışsa, aynı verinin farklı kişi ve kurumlarca paylaşılması söz konusu ise hangi kişi veya kurum tarafından paylaşılan verinin esas alınacağına açık bir şekilde sözleşmeye yazılması gerekir. Sigorta şirketlerinin veri alımına ilişkin işlemlerinin Sigortacılık Kanunu'nun 31. maddesinin üçüncü fıkrasına ve bu Sigortacılık Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik⁷⁸ hükümlerine uygun hareket edilmesi gerekir. Herhangi bir sebepten ötürü kararlaştırılan veri kaynağının sözleşme süresi içerisinde kapatılması, kaynağa ulaşılamaması veya kaynağın üçüncü kişilerle veri paylaşımını durdurması ihtimali de gözetilerek, yedek bir kişi veya kurumun da belirlenmesi isabetli olur⁷⁹. Aynı veriyi paylaşan birden fazla kişi veya kurum mevcutsa, bu verilerin ortalamasının esas alınacağı da kararlaştırılabilir⁸⁰.

⁷⁸ RG, 28.08.2015, S. 29459.

⁷⁹ Aynı yönde bkz. HOFFMANN, s. 312.

⁸⁰ Örneğin ülkemizde meydana gelen depremlerin şiddetini Richter ölçeği üzerinden ölçen ve kamuoyuyla paylaşan Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Merkezi ile Adet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'na bağlı Deprem Dairesi Başkanlığı'nın verileri arasında

II. Baz Riskin En Aza İndirgenmesi

Baz risk, parametrik sigorta sözleşmelerinde önemli bir sakınca yaratmaktadır. Özellikle negatif baz riskin gerçekleşmesi durumunda, sigorta ettiren sigorta sözleşmesini yapmaktaki amacına ulaşamaz. Baz riskin en aza indirgenmesi için iki hususa dikkat edilmesi gerekmektedir. Bunlardan ilki rizikoya ilişkin mümkün olduğunca çok verinin işlenerek sözleşmedeki tetikleyiciyle meydana gelmesi muhtemel zarar arasındaki korelasyonun doğru tespit edilmesidir⁸¹. Tek bir tetikleyici seçilmesi durumunda, bu değere ulaşılmasa bile değere yaklaşıldıkça meydana gelen olayın zarar verme derecesi de kural olarak artacağından zararın hiç tazmin edilmemesi tehlikesi ortaya çıkar. Negatif baz riskin asgari düzeye indirilmesi için seçilen gösterge değerinde meydana gelecek sapmanın oranına göre zarar verme etkisi gözetilerek sözleşmede farklı değer aralıkları için farklı tazminat miktarı öngörülmesi daha isabetlidir⁸². Böylelikle sigorta ettirenin sigorta himayesinden yararlanması ve zararın bir kısmının sigortacı tarafından giderilmesi kesin olarak sağlanabilir.

Baz risk, sigorta ettirenin parametrik sigorta sözleşmeleriyle ilgili doğru şekilde bilgilendirilmesi ve bu tür sözleşmenin artı ve eksilerine ilişkin yeterli bilinç düzeyine erişmesiyle azaltılabilir. Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. maddesinin birinci fıkrasında sigortacı ve acentesinin sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce, gerekli inceleme süresi de tanınmak şartıyla kurulacak sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgileri,

farklılıklar oluşmaktadır. Bu durum, en basit ifadeyle kurumların sahip olduğu altyapı arasındaki farklarla ilgilidir. Depremin belirli bir Richter ölçeğini aşması durumunda sigorta tazminatı ödeneceğinin kararlaştırıldığı parametrik sigorta sözleşmesi niteliğindeki bir ihtiyari deprem sigortasında, sözleşmede hangi kurumun verisinin esas alınacağı belirlenebileceği gibi iki kurumun açıkladığı verilerin ortalamasının esas alınacağı da öngörülebilir.

⁸¹ Aynı yönde bkz. Leif HEIMFARTH/Timm WALKER, "Maßgeschneiderter und effizienter Risikoschutz – wie parametrische Versicherungslösungen die Deckungslücke verringern können", Zeitschrift für Versicherungswesen, Kasım 2023, H. 21, 600-602, s. 601.

⁸² Bernardo NICOLETTI, *Insurance 4.0 – Benefits and Challenges of Digital Transformation*, Palgrave Macmillan Publishing, Cham, 2021, s. 89.

sigortalının haklarını, sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hükümleri sigorta ettirene yazılı olarak bildirmesi düzenlenmiştir. Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik⁸³'in 5. maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca sigortacı, dürüstlük ilkeleri çerçevesinde; sigorta ettirene, sigortayla ilgili teknik konularda yardımcı olmak, yapılacak veya yapılmış sigortacılık işleminin özellikleri ve sözleşmeye konu sigorta teminatı ile sigortanın işleyişi hakkında gerekli her türlü bilgiyi sağlamak ve sigorta ettireni yanıltıcı her türlü hâl ve davranıştan kaçınmak zorundadır. Anılan düzenlemelere uygun olarak sigortacının: parametrik sigorta sözleşmesinin işleyişini, tetikleyicilerin sigorta tazminatı üzerindeki etkisini ve seçilen gösterge değerlerin ortalama değerlerden uzaklaştıkça zararın meydana gelme ihtimalinin arttığını ve fakat tetikleyici değere ulaşılmazsa sigortacının tazminat ödeme borcunun doğmayacağını, basit ve herkesin anlayabileceği şekilde sigorta ettirene anlatması gerekir⁸⁴. Sigortacı, aydınlatma yükümlülüğünü usulüne uygun olarak yerine getirdiğinde sigorta ettiren parametrik sigorta sözleşmesini seçme veya seçmeme konusunda bilinçli bir tercih yapabilir. Negatif baz riskin yaratacağı olumsuz duruma karşın klasik bir mal sigortasının ihtiyaçlarına daha uygun olduğuna karar verebilir veya birden fazla tetikleyicinin sözleşmeye alınmasını talep edebilir. Dolayısıyla sigorta ettirenin sözleşmeden beklediği haklı faydayı elde edebilmesi için yeterince aydınlatılmış olması ve tercihini bilinçli bir şekilde parametrik sigorta lehine veya aleyhine kullanması baz riskin azaltılması veya en azından bu riskin sigorta ettiren tarafından bilerek alınması bakımından oldukça önemlidir.

SONUÇ

Parametrik sigorta sözleşmesi, sigortacının belirli bir prim karşılığında, taraflarca üzerinde tesir edilmesi mümkün olmayan ve objektif olarak ölçülebilir bir gösterge değerinin sözleşmede kararlaştırılan belirli bir eşiği aşacağı veya yukarı yönlü olarak aşması durumunda sigorta ettirenin parayla ölçülebilir bir menfaatinde kural olarak

⁸³ RG, 14.02.2020, S. 31039.

⁸⁴ Aynı yönde bkz. HOFFMANN, s. 312.

meydana gelmesi beklenen zarar için sözleşmede kararlaştırılan sigorta tazminatını ödemeyi üstlendiği sözleşmedir. Parametrik sigorta sözleşmelerinde sigorta tazminatının ödenmesi, rizikonun neden olduğu zarara değil, belirli bir göstergede sözleşmede belirtilen değişikliğin meydana gelmesine bağlıdır. Bu nedenle sigorta tazminatının miktarı ve ödemesinin şartları, klasik mal sigortalarına kıyasla sözleşme henüz yapılmadan dahi net bir şekilde bellidir.

Sigorta tazminatını muaccel hâle getirdiği için parametrik sigorta sözleşmesinde esas alınan bu gösterge değerlere “tetikleyici (*trigger*)” denilmektedir. Uygulamada hava sıcaklığı veya matematiksel olarak ölçülebilen bazı doğa olayları tetikleyici olarak kullanılmaktadır. Doğa olaylarına ilişkin göstergelerin yanı sıra uçağın rötar süresi veya belirli bir bölgedeki ortalama mahsul verimi gibi sektör verilerinin bir araya getirmesiyle oluşturulacak bir değer de esas alınabilir.

Parametrik sigorta sözleşmelerinde sigorta tazminatı ödemesi, bir tetikleyici bağlansa da sigorta tazminatı zarardan tamamen bağımsız hâle getirilmemektedir. Sigorta tazminatı ödeme borcunun muaccel hâle gelmesi için seçilen gösterge değerdeki değişim, kural olarak sonuçları itibariyle sigorta ettirenin parayla ölçülebilir bir menfaatinde zarara neden olacak niteliktedir. Sigorta tazminatı ödeme borcunun belirli bir tetikleyici değere bağlanması, sigorta tazminatının zarardan bağımsız olarak ödenmesi amacıyla değil, sigorta ettirenin riziko gerçekleştikten sonra vakit kaybetmeksizin, rizikonun teminat kapsamında olup olmadığı veya zarar miktarının belirlenmesi noktasında ortaya çıkması muhtemel zaman kayıpları ve uyuşmazlıklara mahal verilmeden en hızlı şekilde sigorta tazminata ulaşması amacıyla yapılmaktadır.

Klasik mal sigortalarıyla kıyaslandığında parametrik sigorta sözleşmeleri, sigorta teminatı altına alınması (*hard-to-insure*) zor veya geniş çaplı rizikolar için sigorta himayesi sağlamaya elverişli olması, ahlakî tehlikeyi asgarî düzeye indirmesi, daha sade bir işleyişe sahip olması, riziko gerçekleştikten sonraki sürecin daha az maliyetli ve şeffaf bir şekilde yürütülmesine imkân vermesi ve bir an önce sigorta tazminatına kavuşulmasını sağlaması bakımından pek çok artıya sahiptir. Bununla birlikte tetikleyicilere ilişkin verilerin toplanması için alt yapı kurulması veya veri satın alınması gibi yeni maliyetleri

beraberinde getirmesi, ayrıca “baz risk” olarak ifade edilen fiilî tazminat ödemesi ile sigorta ettirenin gerçek zararının giderilmesi için gerekli olan sigorta tazminatı miktarı arasındaki tutarsızlığın sigorta ettirenin zararının (kısmen de olsa) tazmin edilmemesi gibi sonuçlar doğurma ihtimali, bu sigortanın olumsuz yönleridir.

Bir sözleşmenin parametrik sigorta sözleşmesi olarak adlandırılması, o sözleşmenin hukukî niteliği itibariyle bir sigorta sözleşmesi olarak kabulü için yeterli değildir. Parametrik tetikleyiciler, farklı alternatif riziko transferi araçları kapsamında da kullanıldığı için somut olayda sözleşmenin içeriğine bakılarak hukukî nitelendirmenin yapılması gerekir. Sigorta sözleşmesi kapsamında sigortacının aslî edim borcu rizikoyu taşımaktır. Sigorta sözleşmesini benzer sözleşmelerden ayıran unsur, sigorta ettirene veya menfaat sahibi üçüncü bir kişiye ait belirli bir rizikonun sonuçlarının sigortacı tarafından üstlenilmesidir. Mal sigortalarında sigortalının menfaati, bir malvarlığı unsuruna ilişkindir. Mal sigortası bağlamında menfaat, bir hukuk süjesi ile zarar görmesi durumunda hukuk süjesinin ekonomik olarak zararına sebep olacak bir malvarlığı unsuru arasındaki değer ilişkisidir. Alternatif risk transfer sistemlerinde ise bu anlamda sigortalanan bir menfaat söz konusu değildir. Parametrik sözleşmede bir rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigortalının bir malvarlığı unsurunda meydana gelecek zarara karşı bir teminat sağlanmışsa ve ayrıca riziko gerçekleştikten sonra zararın varlığının ortaya konması gerekiyorsa, bu sözleşmenin bir sigorta sözleşmesi (ve sigorta denetim hukuku açısından da bir sigortacılık işlemi) olarak nitelendirilmesi gerekir.

Parametrik sigorta sözleşmelerinde tetikleyici değere ulaşılmasıyla sigorta tazminatının ödenmesi öngörülür. Hukukî niteliği itibariyle bir mal sigortası olduğu için parametrik sigorta sözleşmelerinde de kural olarak zenginleşme yasağı ilkesi geçerlidir. Hukukumuzda sınırlı bir zenginleşme yasağı öngörülmüş olup, zenginleşme yasağının istisnaları ve bunların sınırları Türk Ticaret Kanunu’nda belirlenmiştir. Takseli sigortalarda da sigorta bedelinin taraflarca sigorta değerinden bağımsız olarak kararlaştırılması mümkün kılınmıştır. Ancak bu istisnanın sınırları Kanun’un 1464. maddesinin ikinci fıkrasında çizilmiştir. Taksenin esaslı şekilde fahiş olduğu

durumlarda sigortacıya taksenin indirilmesini talep etme hakkı tanınmıştır. Zenginleşme yasağı ilkesinin takseli sigortalar üzerinden dolanılmasını engellemek için öngörülen bu sınırlamayı zorunlu kılan gerekçeler, parametrik sigorta sözleşmeleri bakımından geçerli değildir. Parametrik sigorta sözleşmelerinde, sigorta ettirenin sözleşmede kararlaştırılan tetikleyici değere ulaşılmamasında bir menfaati vardır, zira bu değere ulaşılmasıyla kural olarak sigorta ettirenin malvarlığında bir zarar meydana gelmiş olur. Dolayısıyla sigortalanabilir bir menfaat söz konusu olduğu için parametrik sigortaların kumar ve bahis aracı olarak kullanılması mümkün değildir. Parametrik sigorta sözleşmelerinde, zenginleşme yasağı ilkesinin temel gerekçelerinden olan ahlakî tehlike de söz konusu değildir. Zira sigorta ettirenin ve ilgili bir diğer kişinin rizikoyu tek taraflı olarak meydana getirmesi mümkün olmaz. Sözleşmede sigorta tazminatı ödenmesi için matematiksel olarak ölçülebilen ve tarafların manipüle edemeyeceği, objektif bir değer seçildiği için rizikonun kasten gerçekleştirilmesinin imkânı yoktur. Dolayısıyla parametrik sigorta sözleşmelerinde sigorta bedeli taraflarca serbestçe belirlendiğinde, Kanun'un 1462. maddesinin ikinci fıkrası amaçsal daraltma yoluyla parametrik sigorta sözleşmelerine uygulanmamalıdır.

Parametrik sigorta sözleşmelerinin hukukî olarak doğru şekilde nitelendirilebilmesi, ayrıca sigorta denetim hukuku açısından sorun yaşanmaması için sözleşmede sigortalanabilir menfaatin açık bir şekilde ifade edilmesi gerekir. Parametrik sigorta sözleşmelerinde tetikleyici değer belirlenmesi bir özellik arz etmez. Ancak tetikleyici değer şeffaf ve güvenilir şekilde takip edilebilmesi için söz konusu değere ilişkin verilerin nasıl toplanacağı da sözleşmede ayrıntılı bir şekilde düzenlenmelidir. Parametrik sigorta sözleşmelerinde sigorta tazminatının zarara neden olan olay gerçekleştikten sonra en hızlı şekilde ödenmesi esas olduğundan, tetikleyici değere ulaşılmadığı, bunun tespitinde de hangi verilerin esas alınacağı konusunda uyuşmazlık çıkması, sözleşmenin amacına aykırı olacaktır.

Parametrik sigorta sözleşmelerinde baz risk önemli bir sorun teşkil etmektedir. Uygulamada bu sorunun aşılması için tetikleyici değer ile muhtemel zarar arasındaki korelasyonun doğru şekilde tespiti için

mümkün olduğunca fazla veri işlenerek hareket edilmelidir. Bunun yanı sıra tek bir tetikleyici kullanılması yerine aşamalı bir sistem içerisinde birden fazla tetikleyici kullanılması isabetli olacaktır. Sigortacının baz risk konusunda sigorta ettireni mevzuatta öngörüldüğü ve aydınlatma yükümlülüğünün amacına uygun şekilde bilgilendirmesi gerekir. Sigorta ettirenin sözleşmeden beklediği haklı faydayı elde edebilmesi için yeterince aydınlatılmış olması ve tercihini bilinçli bir şekilde parametrik sigorta lehine veya aleyhine kullanması baz riskin azaltılması veya en azından bu riskin sigorta ettiren tarafından bilerek alınması bakımından oldukça önemlidir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Peer-Review: Externes Peer-Review-Verfahren.

Interessenkonflikt: Der/die Autorinnen unterliegt/unterliegen keinem Interessenkonflikt.

Finanzielle Unterstützung: Der/die Autorinnen erklärt/en, dass diese Studie keine finanzielle Unterstützung erhalten hat.

ZUSAMMENFASSUNG

Ein parametrischer Versicherungsvertrag ist ein Vertrag, bei dem der Versicherer gegen Zahlung einer bestimmten Prämie verpflichtet ist, eine im Vertrag festgelegte Versicherungsentschädigung zu leisten, wenn ein objektiv messbarer Indikatorwert, der von den Vertragsparteien nicht beeinflussbar ist, eine im Vertrag vereinbarte Schwelle überschreitet oder unterschreitet. Diese Entschädigung wird für den Schaden gezahlt, der in der Regel in einem messbaren Interesse des Versicherungsnehmers erwartet wird. Im Rahmen parametrischer Versicherungsverträge hängt die Auszahlung der Versicherungsleistung nicht direkt vom tatsächlich eingetretenen Schaden ab, sondern von der Veränderung eines spezifischen Indikatorwertes, wie im Vertrag festgelegt. Daher sind die Höhe und die Voraussetzungen der Entschädigungszahlung im Vergleich zu klassischen Sachversicherungen bereits vor Vertragsabschluss klar definiert.

Der im Vertrag als Grundlage für die Versicherungsleistung genannte Indikatorwert wird als „Trigger“ bezeichnet, da er die Fälligkeit der Entschädigungszahlung auslöst. In der Praxis werden oft Temperaturwerte oder mathematisch messbare Naturereignisse als Trigger verwendet. Neben naturbezogenen Indikatoren können auch branchenspezifische Daten, wie z. B. die durchschnittlichen Ernteerträge in einer bestimmten Region oder die Verspätungszeit eines Flugzeugs, als Basis für Triggerwerte herangezogen werden.

Obwohl die Versicherungsleistung in einem parametrischen Versicherungsvertrag durch einen Trigger ausgelöst wird, wird die Entschädigung nicht vollständig von einem tatsächlichen Schaden entkoppelt. In der Regel führen die durch den Triggerwert gemessenen Änderungen zu einem Schaden in einem vermögenswerten Interesse des Versicherungsnehmers. Die Bindung der Entschädigungszahlung an einen Triggerwert dient nicht dem Zweck, die Versicherungsleistung unabhängig von einem Schaden zu erbringen, sondern soll sicherstellen, dass der Versicherungsnehmer unmittelbar nach Eintritt des versicherten Risikos ohne Verzögerung und Streitigkeiten über die Schadenhöhe oder die Deckung des Risikos die Versicherungsleistung erhält.

Im Vergleich zu klassischen Sachversicherungen bieten parametrische Versicherungsverträge mehrere Vorteile, insbesondere bei schwer versicherbaren (hard-to-insure) oder großflächigen Risiken. Sie reduzieren das moralische

Risiko auf ein Minimum, sind einfacher zu handhaben und ermöglichen eine kostengünstigere und transparentere Abwicklung nach Eintritt des Risikos. Außerdem wird eine schnelle Auszahlung der Versicherungsleistung sichergestellt. Nachteile dieser Versicherungsart umfassen jedoch die zusätzlichen Kosten für die Einrichtung einer Infrastruktur zur Erfassung von Triggerdaten oder den Kauf solcher Daten sowie das sogenannte „Basisrisiko“, bei dem die Differenz zwischen der tatsächlich ausgezahlten Versicherungsentschädigung und dem tatsächlichen Schaden des Versicherungsnehmers dazu führen kann, dass der Schaden des Versicherungsnehmers nicht vollständig gedeckt wird.

Die Bezeichnung eines Vertrags als „parametrischer Versicherungsvertrag“ reicht nicht aus, um ihn rechtlich als Versicherungsvertrag einzuordnen. Da parametrische Trigger auch in alternativen Risikotransfersystemen verwendet werden, ist die rechtliche Qualifikation des Vertrags anhand seines Inhalts im Einzelfall vorzunehmen. Der Hauptleistungsanspruch des Versicherers im Rahmen eines Versicherungsvertrags ist die Risikoübernahme. Das entscheidende Merkmal, das einen Versicherungsvertrag von ähnlichen Verträgen unterscheidet, ist die Übernahme der Konsequenzen eines bestimmten Risikos, das dem Versicherungsnehmer oder einem begünstigten Dritten zuzuordnen ist, durch den Versicherer.

In parametrischen Versicherungsverträgen gilt, wie bei klassischen Sachversicherungen, grundsätzlich das Bereicherungsverbot. Das Bereicherungsverbot ist im türkischen Handelsgesetzbuch mit bestimmten Ausnahmen und Grenzen geregelt. Für parametrische Versicherungsverträge ist die Anwendung der entsprechenden Bestimmungen des Gesetzes jedoch nicht zweckmäßig, da die Versicherungsnehmer ein Interesse daran haben, dass der Triggerwert nicht erreicht wird – da dessen Erreichen in der Regel zu einem Schaden in ihrem Vermögen führt.

Die klare Formulierung des versicherbaren Interesses im Vertrag sowie eine detaillierte Regelung zur transparenten und zuverlässigen Erfassung der Triggerdaten sind entscheidend, um Streitigkeiten zu vermeiden und die schnelle Auszahlung der Versicherungsleistung sicherzustellen. Zudem ist es wichtig, dass der Versicherer den Versicherungsnehmer über das Basisrisiko umfassend informiert, damit dieser eine bewusste Entscheidung für oder gegen eine parametrische Versicherung treffen kann.

KAYNAKÇA

- ARSEVEN Haydar, *Sigorta Hukuku*, 2. Bası, İstanbul, 1991.
- ATAMER Kerim, “Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca ‘Zarar Sigortaları’na Giriş”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Mart 2011, 27. Cilt, 21-106.
- AYHAN Rıza/ÇAĞLAR Hayrettin/ÖZDAMAR Mehmet, *Sigorta Hukuku*, 6. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023.
- BARTHOLOMÄUS Peter, Das versicherungsrechtliche Bereicherungsverbot, Verlag Versicherungsgesellschaft, Karlsruhe, 1997.
- BAUMANN Horst/BECKMANN Michael/EIFLER Christiane/KNOPS Oliver, *Bruck/Möller Versicherungsvertragsgesetz Großkommentar Band I*, 10. Bası., De Gruyter Verlag, Berlin/Boston, 2021.
- BECKMANN Roland Michael/KOCH Robert, *Bruck/Möller Versicherungsvertragsgesetz Großkommentar Band III*, 9. Bası, De Gruyter Verlag, Berlin/Boston, 2009.
- BECKMANN Roland Michael/MATUSCHE-BECKMANN Annemarie, *Versicherungsrecht – Handbuch*, 3. Bası, C. H. Beck Verlag, München, 2015
- CAN Mertol, *Türk Özel Sigorta Hukuku Cilt I*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018 (Sigorta Hukuku).
- CAN Mertol, “Yeni Değer Sigortası (Neuwertversicherung)”, Prof. Dr. Ali Bozer’e Armağan, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1998, 167-196 (Yeni Değer).
- COHN Alan/WEST Travis/PARKER Chelsea, “Smart After All: Blockchain, Smart Contracts, Parametric Insurance, and Smart Energy Grids”, *Georgetown Law Technology Review*, Nisan 2017, 1. Cilt, 273-304.

CULP Christopher L, "Alternative Risk Transfer", Risk Management Challenge and Opportunity, , 2. Bası, Springer Verlag, Berlin/Heidelberg, 2005, 369-390.

ÇEKER Mustafa, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku*, 26. Bası, Karahan Kitapevi, Adana, 2023.

DEMİR İsmail, *Sigorta Hukuku Ders Kitabı*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023.

DEMİR Remzi, "Aşkın Sigorta", İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Temmuz-Ağustos 2017, 16. Cilt, 463-486.

EREN Fikret, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 27. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022.

GÜÇLÜ Hasan Murat/SELEŞ Ömer Faruk/KAYHAN İbrahim, *Sigorta Hukuku*, Adalet Kitapevi, Ankara, 2021.

GÜNAY Barış M., *Sigorta Hukuku*, 5. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara, 2023.

HEIMFARTH Leif/WALKER Timm, "Maßgeschneiderter und effizienter Risikoschutz – wie parametrische Versicherungslösungen die Deckungslücke verringern können", Zeitschrift für Versicherungswesen, Kasım 2023, H. 21, 600-602.

HOFFMANN Markus, "Parametrische (Sach)versicherungen – Rechtliche Einordnung, Gestaltungsanforderungen und makroökonomische Wirkungen", Recht und Schaden, 2024, 51. Cilt, 6. Sayı, 304-314.

HORTON Joshua B., "Parametric Insurance as an Alternative to Liability for Compensating Climate Harms", Carbon & Climate Law Review, 2018, 4. Cilt, 285-296.

JERRY Robert H., "Insurance in a Post-Pandemic World – New and Renewed Challenges", Brief, Summer 2021, 50. Cilt, 36-43.

JOHNSON Leigh, "Index Insurance and the Articulation of Risk-Bearing Subjects", Environment and Planning A: Economy and Space, 2013, 45. Cilt, 11. Sayı 11, 2663-2681.

- JOHNSON Leigh, "Paying ex gratia: Parametric insurance after calculative devices fail", *Geoforum*, Ekim 2021, 125. Cilt, 120-131
- KABUKÇUOĞLU ÖZER Fatma Dilek, *Sigortacılık Kanunu Şerhi*, İstanbul 2012.
- KANER İnci Deniz, *Sigorta Hukuku*, 4. Bası, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2021.
- KARA Etem, *Sigortalabilir Menfaat İlkesi*, Ankara 2020.
- KARA Hakan, *Sigorta Hukuku*, 2. Bası, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2021.
- KAYA Ferudun/KAHYA Mehmet, *Sigorta ve Sigortacılık*, İstanbul, 2017.
- KAYAÖZÜ Büşra, *Sigorta Hukukunda Tazminat Avansı ve Gider Avansı*, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2023.
- KAYIHAN Şaban/GÜNERGÖK Özcan, *Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri*, 6. Bası, Umuttepe Yayınları, İstanbul, 2021.
- KENDER Rayegân, *Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku*, 17. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.
- KÖROĞLU ÖLMEZ Belin, *Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasağı*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Enstitüsü), Ankara, 2020.
- KRAEHNERT Kati/OSBERGHAUS Daniel/HOTT Christian/
HABEMARIAM Lemlem Teklegiorgis/WÄTYOLD
Frank/HECKER Lutz Philip/FLUHRER Svenja, "Insurance
Against Extreme Weather Events: An Overview", *Review of
Economics*, Ekim 2021, 72. Cilt, 71-95.
- KUBİLAY Huriye, *Yeni Değer Sigortası*, Dokuz Eylül Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1994.
- LANGHEID Theo/WANDT Manfred, *Münchener Kommentar –
Versicherungsvertragsgesetz Band I*, 3. Bası, C. H. Beck Verlag,
München, 2022.
- LAWRENCE Wynne/TARR Julie-Anne/BROOK Nigel/CHAPERON
Meg/SOREL Arnold, "Parametric Insurance", *The Global*

Insurance Market and Change (ed. Tarr, A. A. vd.), Routledge Publishing, New York, 2024, 127-156.

LIN Xiao/ KWON W. Jean, "Application of Parametric Insurance In Principle-Compliant and Innovative Ways", Risk Management and Insurance Review Summer 2020, 23. Cilt, 121-150.

LOOKS Volker, "Taxe, Neuwertversicherung und Bereicherungsverbot - Zugleich Anmerkung zum Urteil des BGH vom 08-02-1988 (II ZR 210/87)", Versicherungsrecht, 1991, H. 19, 731-735.

LOOSCHELDERS Dirk/PAFFENHOLZ Christina, *Versicherungsvertragsrecht*, 3. Bası, Kohlhammer Verlag, Stuttgart, 2022.

LOOSCHELDERS Dirk/POHLMANN Petra, *VVG – Versicherungsvertragsgesetz mit Nebengesetzen und systematischen Erläuterungen Kommentar*, 4. Bası, Carl Heymanns Verlag, Hürth, 2023.

NICOLETTI Bernardo, *Insurance 4.0 – Benefits and Challenges of Digital Transformation*, Palgrave Macmillan Publishing, Cham, 2021.

METEZADE Zihni/GÜLELİ Nurettin T., (*Yeni Türk Ticaret Kanunu Altıncı Kitap – Sigorta Hukuku*), 3. Bası, Güner Yayınları, İstanbul, 2016

ODENING Martin/MUSSHOFF Oliver, "Armutsbekämpfung durch alternative Risikotransferinstrumente", *Handeln unter Risiko* (ed. Münkler, H./Bohlender, M./Meurer S.), Transcript Publishing, Bielefeld, 2010, 265-281.

OĞUZMAN M. Kemal/ ÖZ M. Turgut, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2*, 16. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2021.

OMAĞ Merih Kemal, "Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasağı", Prof. Dr. Ergun Önen'e Armağan, Alkım Yayınları, İstanbul, 2003,

ÖZDAMAR Mehmet/DOĞAN Burak, *Sigorta Hukuku*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2020.

ÖZŞAHİN Ahmet Baybars, "Takseli Sigortaya İlişkin TTK M. 1464/2'nin Değerlendirilmesi", REGESTA, 2023, 8. Cilt, 3. Sayı, 347-362.

- PERNER Stefan, "Versicherung und Klimawandel: Herausforderungen für agrarische Versicherungsprodukte", *Versicherungsrecht – Vergangenheit und Zukunft Festschrift für Peter Schimikowski zum 70. Geburtstag*, C. H. Beck, München, 2023, 233-242.
- PRÖLLS Jürgen/MARTIN Anton, *Beck'sche Kurzkommentare – Versicherungsvertragsrecht*, 31. Bası, C. H. Beck Verlag, München, 2021.
- RÜFFER Wilfried/HALBACH Dirk/SCHIMIKOWSKI Peter, *Versicherungsvertragsrecht – Handkommentar*, 4. Bası, Nomos Verlag, Baden-Baden, 2020.
- SÄCKER Franz Jürgen/RIXECKER Roland/OETKER Hartmut/LIMPERG Bettina, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch Band 2*, 9. Bası, C. H. Beck Verlag, München, 2022.
- SÄCKER Franz Jürgen/RIXECKER Roland/OETKER Hartmut/LIMPERG Bettina, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch Band 6*, 9. Bası, C. H. Beck Verlag, München, 2022.
- SAYHAN İsmet, *Sigorta Sözleşmelerinin Konusu*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2001.
- SEVEN Vural, "Türk Ticaret Kanunu'nun 1427. Maddesinin 3. Fıkrası Kapsamında Sigortacıdan Talep Edilen Avans Ödemesinin Hukuki Niteliği", *İzmir Barosu Dergisi*, Ağustos 2022, 87. Cilt, 419-439.
- SEVİNÇ KUYUCU, "Zarar Sigortalarında Sigortacının Ödeme Yükümlülüğünün Sınırları", *Sigorta Hukuku Sempozyumları* (ed. Samim Ünan/Emine Yazıcıoğlu), On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2018, 31-67.
- SINGER Andrew W., "The Evolution of Parametric Insurance", *Risk Managment Magazine*, Nisan 2019, 34-36.
- STEINMANN Carmen B./GUILLOD Benoit P./FAIRLESS Christopher/BRESCH David N., "A generalized framework for designing open-source natural hazard parametric insurance",

Environment Systems and Decisions, Ağustos 2023, 43. Cilt, 555-568.

ŞENOCAK Kemal, “Menfaat Değeri Altında Sigorta (Unterversicherung)”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Haziran 2000, 4. Cilt, 51-89.

ŞENOCAK Kemal, Takseli Sigorta, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Haziran 2009, 25. Cilt, 179-207 (Takseli Sigorta).

TEH Tse-Ling/WOOLNOUGH Christopher, “A Better Trigger: Indices for Insurance”, Journal of Risk and Insurance, Aralık 2019, 86. Cilt, 861-885.

TEKİL Fahiman, “Sigorta Hukukunda Tazmin İlkesi ve Rücu Hakkı”, Prof. Dr. Ali Bozer’e Armağan, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1998, 113-131.

ULAŞ Işıl/BEKTAŞ İbrahim, *Ulaş Sigorta Hukuku Birinci Cilt Zarar Sigortaları – I*, 9. Bası, Turhan Kitapevi, Ankara, 2023.

ÜLGEN Hüseyin/KAYA Arslan, “Takseli Kara Sigortalarında Esaslı Surette Fahiş Sigortanın Hile Hükümlerinden Hareketle Tenkisi Mümkün müdür?”, Bilgi Toplumunda Hukuk – Ünal Tekinalp’e Armağan C. I, Beta Yayınevi, İstanbul, 2003, 961-980.

ÜNAN Samim, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I Birinci Kısım: Genel Hükümler (Madde 1401-1452)*, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2016 (C. I).

ÜNAN Samim, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt II Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler Birinci Bölüm Zarar Sigortaları (Madde 1453-1486)*, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2016 (C. II).

ÜNAN Samim, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt III Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler İkinci Bölüm Can Sigortaları (Madde 1487-1520)*, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017 (C. III).

VAN NOSTRAND James M./NEVIUS John O., “Parametric Insurance: Using Objective Measures to Address the Impact of Natural

Disasters and Climate Change”, *Enviromental Claims Journal*, Temmuz-Aralık 2011, 23. Cilt, 227-237.

WEYERS Hans-Leo, *Versicherungsvertragsrecht*, 3. Bası, Luchterhand, München, 2003.

WINTER Gerrit, “Die Verabschiedung des allgemeinen Bereicherungsverbots”, *Versicherung, Recht und Schaden – Festschrift für Johannes Wälder zum 75. Geburtstag*, C. H. Beck Verlag, München, 2009.

YAZICIOĞLU Emine/ŞEKER ÖĞÜZ, Zehra, *Sigorta Hukuku*, 5. Bası, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2022.

YETİŞ ŞAMLI, “Zarar Sigortalarında Teminat Kapsamındaki Rizikoların Belirlenmesine İlişkin Bazı Sorunlar”, Prof. Dr. Rayegan Kender'e Saygı Günü - Sigorta Genel Şartlarının Düzenlenmesi, Denetlenmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar Sempozyumu, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2020, 91-126.

YILDIRIM İsmail, “Sigortacılıkta Suistimaller ve Ahlaki Tehlike Sorunu: Türk Sigorta Sektörüne Yönelik Bir Değerlendirme”, *International Journal of Social Science Studies*, Ağustos 2015, 36. Sayı, 203-213.